

ΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ψηφισμένες από το Συνέδριο των ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ, που πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Μαΐου 2003 στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

(Αναπόσπαστες με την Ιδρυτική Διακήρυξη, που υιοθετήθηκε στην Ιδρυτική Συνδιάσκεψη του Δεκεμβρίου 2002)

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ
ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ

www.ecogreens.gr

Αθήνα: Κολοκοτρώνη 31, 10562 τηλ. 210-3241001.
Θεσσαλονίκη: Φιλίππου 51, 54631 τηλ. 2310-222503

Περιεχόμενα

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	3
2	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ	3
2.1	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ -ΘΕΣΜΟΙ -ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	4
2.2	ΕΙΡΗΝΗ - ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	4
2.3	ΕΥΡΩΠΗ	6
3	ΚΟΙΝΩΝΙΑ -ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	6
3.1	ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	7
3.1.1	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΙΑ.....	7
3.1.2	ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ: ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΠΕΙΛΗ	7
3.1.3	ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ.....	8
3.1.4	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.....	8
3.2	ΠΑΙΔΕΙΑ	8
3.3	ΥΓΕΙΑ	10
3.4	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	11
3.5	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ	11
3.5.1	Για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.....	11
4	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	12
4.1	ΒΑΣΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	12
4.2	ΕΡΓΑΣΙΑ.....	13
4.3	ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ.....	14
4.4	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ – ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	14
4.4.1	ΑΓΡΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	15
4.4.2	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	15
4.4.3	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	15
4.4.4	ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ (Γ.Τ.Ο).....	15
4.4.5	ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	15
4.4.6	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	16
4.5	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16
4.6	ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	17
4.7	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	18
5	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	18
5.1	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ.....	19
5.2	ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ.....	19
5.3	ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:.....	20
5.3.1	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ.....	20
5.3.2	Αστικός σχεδιασμός.....	20
5.3.3	Κυκλοφοριακό.....	21
5.4	ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ -ΑΚΤΕΣ -ΑΛΙΕΙΑ.....	21
5.4.1	Αλιεία	22
5.4.2	Προστασία του κλίματος.....	23
5.4.3	Βελτίωση της γνώσης και της εκπαίδευσης, συμμετοχή της κοινωνίας.....	23
6	ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΛΟΥΜΕ.....	23

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Αφετηρία της συζήτησης για οικολογική πολιτική, είναι το σημείο στο οποίο βρίσκεται σήμερα η χώρα μας. Γενική μας λοιπόν εκτίμηση είναι ότι η Ελλάδα συνεχίζει να κινείται αντίθετα με κάθε έννοια βιωσιμότητας.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η ανάγκη στροφής προς την βιωσιμότητα αποτελεί κοινό τόπο. Το κύριο πρόβλημα εκεί είναι ο μη ικανοποιητικός ρυθμός των αλλαγών και η υστέρηση σε κρίσιμους τομείς.

Στην Ελλάδα, αντίθετα, βήματα προς την αειφορία γίνονται μόνο μεμονωμένα και περιθωριακά. Κυρίαρχη τάση παραμένει η εμμονή σε κατευθύνσεις προηγούμενων δεκαετιών, μεταθέτοντας τα κόστη στο μέλλον και αναβάλλοντας κατά το δυνατόν ακόμη και αλλαγές που επιβάλλονται μέσω Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1. Η οικολογική κρίση στη χώρα μας έχει διπλή όψη:

Ασφυκτικές πόλεις, άναρχη ανάπτυξη, επιπτώσεις της χημικής γεωργίας και του μαζικού τουρισμού συνθέτουν τη γνωστή εικόνα κρίσης που αφορά κυρίως τον αστικό και περιαστικό χώρο, τις πεδινές περιοχές και το μεγαλύτερο μέρος των ακτών.

Όμως το 65% του ελληνικού χώρου είναι ορεινές και «μειονεκτικές» περιοχές. Εκεί το πρόβλημα δεν είναι τόσο οι άμεσες παρενέργειες της ανάπτυξης, όσο η προβληματική διαχείριση και η απογύμνωση τους από οικονομικές δραστηριότητες και ενεργό πληθυσμό.

Η ιδιότητα αυτή περιθωριοποίηση των δύο τρίτων της χώρας επαναφέρει στο προσκήνιο το ξεχασμένο αίτημα της αποκέντρωσης. Αποκέντρωση πάντως δεν σημαίνει σήμερα απλώς ισόρροπη κατανομή των αιτίων και των επιπτώσεων της οικολογικής κρίσης, αλλά ριζικό αναπροσανατολισμό ολόκληρης της χώρας σε κατευθύνσεις ήπιες και βιώσιμες.

2. Η οικονομία αποτελεί κεντρικό παράγοντα στην δημιουργία και την εξέλιξη της οικολογικής κρίσης. Συχνά η άρνηση των αναγκαίων αλλαγών επικαλείται φόβους για αρνητικές παρενέργειες σε οικονομικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, όμως, η οικολογική κρίση έχει κι αυτή το δικό της κόστος στην οικονομία της χώρας μας.

Η εκ των υστέρων αντιμετώπιση της ρύπανσης και των άλλων επιπτώσεων της οικολογικής κρίσης κοστίζει πολύ περισσότερο από την πρόληψή τους.

Το προβληματικό περιβάλλον των περισσότερων ελληνικών πόλεων επηρεάζει αναμφίβολα την αποδοτικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων.

Οι επιπτώσεις στην υγεία των πολιτών δεν κοστίζουν μόνο σε χρήμα, προκαλούν όμως και οικονομικές επιβαρύνσεις αρκετά οδυνηρές.

Γύρω από τα «Μεγάλα Έργα» και τους Ολυμπιακούς Αγώνες οικοδομείται μια ολόκληρη οικονομία με σαφή ημερομηνία λήξης.

Με τη σημερινή μορφή τομέων όπως η γεωργία, η αλιεία και ο τουρισμός προκαλείται σοβαρή υποβάθμιση των φυσικών πόρων στους οποίους στηρίζονται.

Η παγίωση αδιέξοδων κατευθύνσεων στις μεταφορές και την ενέργεια απαιτεί «μεγάλα έργα» αμφίβολης χρησιμότητας, που κοστίζουν πανάκριβα και αποστραγγίζουν πολύτιμους πόρους από αλλού.

3. Περιβάλλον και ποιότητα ζωής αποτελούν ζωτικά και αναντικατάστατα κοινωνικά αγαθά. Η κατοχύρωσή τους απαιτεί προσωπική υπευθυνότητα, αξιόπιστη Κοινωνία Πολιτών και συλλογική ενεργοποίηση, αλλά και ολοκληρωμένες δημόσιες πολιτικές.

Όπου αυτά απουσιάζουν ή αποτυγχάνουν, μένει ανοικτός ο δρόμος για αναζήτηση ατομικών «λύσεων» με βάση την αγοραστική δύναμη κάθε πολίτη: εξοχικό αντί για ανθρώπινη πόλη, πισίνα αντί για καθαρές ακτές, απομακρυσμένο προάστιο αντί για καθαρό αέρα σε όλη την πόλη, δεύτερο και τρίτο ΙΧ αντί αξιόπιστης δημόσιας συγκοινωνίας, γυμναστήριο αντί για τρόπους ζωής με επαρκή άσκηση.

Συνήθως πρόκειται για απλή ψευδαίσθηση λύσεων, που επιπλέον επιδεινώνουν κατά κανόνα το γενικότερο πρόβλημα. Και όταν, όμως, δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, πάλι έχουμε να κάνουμε με σαφή κοινωνική διάκριση σε βάρος όσων δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν. Η διάκριση αυτή θα γίνεται όλο και πιο αισθητή, όσο η κατάσταση στην οικονομία δυσκολεύει.

Κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή δεν γίνεται τελικά να υπάρξουν χωρίς οικολογική δικαιοσύνη και ισότητα.

Κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους. Για τη σύνδεση αυτή δεν υπάρχει ίσως πιο εύγλωττο παράδειγμα από την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, κεντρικό παράγοντα διαμόρφωσης της χώρας μας τα τελευταία χρόνια: οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις «συγχωνεύονται» σε ένα δυσβάστακτο συνολικό κόστος, που δυστυχώς δικαιώνει τις αρχικές επιφυλάξεις του οικολογικού χώρου.

Στην Ιδρυτική μας Διακήρυξη επισημαίνεται ότι «η οικολογική κρίση ... διαβρώνει τον κοινωνικό ιστό και τις προοπτικές της οικονομίας, δημιουργώντας ένα συνολικότερο έλλειμμα βιωσιμότητας για τη χώρα μας».

Αυτό το έλλειμμα θέλουμε να αντιπολιτευτούμε:

- Αμφισβητώντας τις πολιτικές δυνάμεις που το δημιουργούν, αλλά και τις κοινωνικές αντιλήψεις που το διαιωνίζουν.
- Αντιπροτείνοντας εφαρμόσιμες λύσεις, ικανές να οδηγήσουν σε κατευθύνσεις βιωσιμότητας.
- Στηρίζοντας τις κοινωνικές και οικονομικές προσπάθειες που ήδη επιχειρούν να κάνουν πράξη τις κατευθύνσεις αυτές.

2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ

2.1 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΘΕΣΜΟΙ -ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα μας είναι σήμερα καλύτερη σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες, όμως αυτό δεν αρκεί. Περιορισμένη ανάπτυξη της Κοινωνίας των Πολιτών σημαίνει ότι συζητάμε περισσότερο για πελατειακές εξυπηρετήσεις και πολύ λιγότερο για δημόσιες πολιτικές και κοινωνικό έλεγχο της εξουσίας. Η ερήμωση των δύο τρίτων της χώρας και ο συνδυασμός της με την υπερδιόγκωση των δύο μεγάλων πόλεων περιορίζει τα περιθώρια για λειτουργική αυτοδιοίκηση, τα «Μεγάλα Έργα» και η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για διαπλοκή. Σε τελική ανάλυση, η οικολογική κρίση επηρεάζει και την ποιότητα της δημοκρατίας. Στο μεταξύ, η συμμετοχή στα κοινά απαξιώνεται, η διαπλοκή επιχειρηματικών συμφερόντων με κέντρα πολιτικών αποφάσεων τείνει να γίνει κανόνας, η ανάδειξη σε δημόσιες θέσεις εξελίσσεται σε επάγγελμα για λίγους, η διακίνηση των ιδεών δίνει τη θέση της σε μια εμπορευματοποιημένη πολιτική επικοινωνία, οι πολίτες χρειάζεται να ξαναμάθουν να εμπιστεύονται τον εαυτό τους και την από κοινού δράση με τους συμπολίτες τους. Η δημοκρατία μπορεί να είναι ουσιαστική, μόνο αν αποκτήσει συμμετοχικό χαρακτήρα.

- Διεύρυνση της δημοκρατίας με συμμετοχικούς θεσμούς όπως δημοψηφίσματα, νομοθετικές πρωτοβουλίες πολιτών, διαδικασίες διαβούλευσης. Σταδιακή εξισορρόπηση αντιπροσωπευτικών δομών και άμεσης δημοκρατίας. Έμφαση στην προώθηση αντίστοιχης κουλτούρας συμμετοχής και διαλόγου, στηριγμένης σε αντιπαράθεση προγραμμάτων και προτάσεων για πραγματικά δημόσιες πολιτικές, πέρα από συντηρητικά, επιχειρηματικά και πελατειακά συμφέροντα. Ενίσχυση της συμμετοχής γυναικών, νέων, μεταναστών και άλλων ομάδων με περιορισμένη κοινωνική ισχύ.
- Μεταρρυθμίσεις για περισσότερη δημοκρατία, με αναβάθμιση του Κοινοβουλίου και ενίσχυση της ανεξαρτησίας των βουλευτών, καθιέρωση της απλής αναλογικής παντού, επανεξέταση του σημερινού πελατειακού πλαισίου σταυροδότησης, περιορισμένο αριθμό θητειών σε όλα τα δημόσια αξιώματα, πολιτική και οικονομική διαφάνεια και στο εσωτερικό των κομμάτων. Θέλουμε απεμπλοκή από τις πελατειακές σχέσεις, ενισχυμένα δικαιώματα πληροφόρησης για τους πολίτες, χωρισμό του Κράτους από την Εκκλησία ώστε να ανήκει εξίσου σε όλους τους πολίτες χωρίς διάκριση θρησκευματος, μέτρα διαφάνειας στη δημόσια ζωή με έμφαση στις εκλογικές δαπάνες και την ενημέρωση.
- Έμφαση στην αποκέντρωση με βασικό κύτταρο την περιφέρεια. Θέλουμε αιρετούς και συμμετοχικούς περιφερειακούς θεσμούς, μεταφορά αρμοδιοτήτων και πόρων από την κεντρική διοίκηση, αντίστοιχη σύνδεση με την τοπική οικονομία και πολιτικές κοινωνικής συνοχής και βιωσιμότητας.
- Πλουραλισμός στην πολιτική επικοινωνία, με αποκεντρωμένους διαύλους που λειτουργούν παράλληλα με τα συμβατικά ΜΜΕ και δημιουργούν αντίβαρο στην υπερσυγκέντρωσή τους στα χέρια

λίγων ιδιοκτητών: ανεξάρτητος τοπικός και θεματικός τύπος, διαδίκτυο, εκδόσεις με πολιτικά θέματα και τοπικό συμμετοχικό ραδιόφωνο μπορούν να έχουν θετική συμβολή, αν κινούνται σε κατευθύνσεις διακίνησης ιδεών, εναλλακτικής ενημέρωσης και ενθάρρυνσης της πολιτικής συμμετοχής. Σημαντική θεωρούμε και τη χειραφέτηση των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών μέσων από κυβερνητικές και κομματικές παρεμβάσεις.

- Υπεράσπιση του κράτους δικαίου ως ασπίδας απέναντι σε επιλογές αυταρχισμού. Στήριξη των ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών που ελέγχουν την άσκηση της εξουσίας, ουσιαστικά μέτρα διαφάνειας στη δημόσια ζωή, ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης και διεύρυνση του θεσμού των ενόρκων, απόλυτη αντίθεση στην τάση για θωράκιση του κράτους με έκτακτα μέτρα που θυσιάζουν ελευθερίες και δικαιώματα στο βωμό της «ασφάλειας».
- Έμφαση στους θεσμούς της Αυτοδιοίκησης, που μπορούν να αποτελέσουν προνομιακό χώρο συμμετοχής των πολιτών. Για μας η αυτοδιοίκηση αποτελεί χώρο για βιώσιμη διαχείριση των τοπικών ζητημάτων και όχι απλό μηχανισμό κομματικής καταγραφής ή εκπροσώπησης τοπικών μικροσυμφερόντων απέναντι στο κράτος. Θέλουμε δήμους με ανθρώπινο μέγεθος, ενισχυμένους με θεσμούς συμμετοχής και άμεσης δημοκρατίας, απαλλαγμένους από τοπικισμό και πελατειακές λογικές, χωρίς το σημερινό υπερδιογκωμένο ρόλο του δημάρχου. Απορρίπτουμε τους μητροπολιτικούς δήμους εκτός αν έχουν ρόλο συντονισμού των επιμέρους δήμων και περιορίζονται σε επιτελικές αρμοδιότητες που σήμερα ασκεί η κεντρική εξουσία. Διεκδικούμε δικαίωμα ψήφου και για τους μετανάστες, στις τοπικές εκλογές.
- Οικονομική αυτοδυναμία της αυτοδιοίκησης σε όλους τους βαθμούς, με σταθερό ποσοστό από τα άμεσα φορολογικά έσοδα του κράτους να παραμένει στην αντίστοιχη αυτοδιοίκηση όπου εισπράχθηκε. Επιπλέον ποσοστό να αναδιανέμεται μεταξύ των αυτοδιοικήσεων με κριτήρια κοινωνικής συνοχής, περιφερειακής ισορροπίας και προώθησης της βιωσιμότητας σε τοπικό επίπεδο.
- Ενίσχυση και διεύρυνση της Κοινωνίας των Πολιτών, με ενίσχυση της εμβέλειας και του ρόλου κινήσεων, τοπικών κινήσεων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ενθαρρύνουμε την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή πολιτών ως μελών και υποστηρικτών σε τέτοιες συλλογικότητες ώστε να κατοχυρώνεται η οικονομική τους αυτοδυναμία και η ανεξαρτησία τους απέναντι στο κράτος. Επιδιώκουμε επέκταση και ενίσχυση της επιρροής τους με θεσμοθετημένες διαδικασίες διαβούλευσης και ουσιαστικό ρόλο στη χάραξη, διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικών, στηρίζουμε τη θέσπιση πλαισίου διαφάνειας στις σχέσεις τους με τους δημόσιους φορείς βασισμένο σε κανόνες που θα συμφωνήσουν οι ίδιες.

2.2 ΕΙΡΗΝΗ - ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν σήμανε και το τέλος των πολέμων. Μαζί με τους «μικρούς» πολέμους ξεκίνησαν και μεγάλοι, με επικεφαλής τη μόνη παραμένουσα υπερδύναμη. Η τρομοκρατία συνιστά, από

την άλλη πλευρά, το «αντίπαλο δέος» που νομιμοποιεί καταπατήσεις ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο, στο όνομα της ασφάλειας. Γίνεται όλο και πιο σαφές ότι ένας μονοπολικός κόσμος είναι εξαιρετικά επικίνδυνος. Ο πόλεμος και η στρατιωτική ισχύς προωθούν μόνο συμφέροντα και δεν είναι σε θέση να δώσουν λύσεις σε προβλήματα ούτε να προσφέρουν ασφάλεια. Για μας, λοιπόν, η ασφάλεια δε μπορεί να διατυπώνεται πλέον με στρατιωτικούς όρους: χρειάζεται να θεμελιωθεί στη συνεργασία, τη βιωσιμότητα, την κοινωνική συνοχή, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Συνολική αντίληψη για την παγκόσμια ασφάλεια, με προτεραιότητα στις διπλωματικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές, ψυχολογικές και πολιτισμικές πλευρές των συγκρούσεων, παρά στην ισορροπία των στρατιωτικών δυνάμεων.
- Ενίσχυση του ρόλου του ΟΗΕ, ως παγκόσμιος οργανισμός διαχείρισης συγκρούσεων και οργάνωσης ειρηνευτικών αποστολών. Μεταρρύθμισή του σε δημοκρατικότερες κατευθύνσεις με διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Γενικής Συνέλευσης, αύξηση των μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας και κατάργηση των μόνιμων μελών του, αντικατάσταση του βέτο από ενισχυμένες πλειοψηφίες, μεταφορά της έδρας του εκτός Η.Π.Α. Ενίσχυση του ρόλου περιφερειακών οργανισμών όπως ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε) στο πλαίσιο ενός παγκόσμιου συστήματος συλλογικής ασφάλειας, ικανού να προλαμβάνει, να διαχειρίζεται και να επιλύει διαμάχες με ειρηνικό τρόπο.
- Στήριξη στο νεοσύστατο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, απόρριψη των εξαιρέσεων που επιδιώκουν οι χώρες που διαφωνούσαν με τη δημιουργία του, και αναγωγή σε εγκλήματα πολέμου πράξεων όπως τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος σε περίοδο πολέμου ή οι βομβαρδισμοί εναντίον μη στρατιωτικών στόχων. Χαιρετίζουμε την πρόσφατη κατάταξη στα εγκλήματα πολέμου των εκ συστήματος βιασμών σε περιόδους συγκρούσεων.
- Διάλυση του NATO και στήριξη σε μη στρατιωτικούς μηχανισμούς όπως ο ΟΑΣΕ. Αναθεώρηση των στρατιωτικών διευκολύνσεων της χώρας μας προς τις ΗΠΑ, με αποκλεισμό κάθε χρήσης τους για επιχειρήσεις χωρίς ρητή έγκριση του ΟΗΕ και μονομερή αναστολή τους σε περιπτώσεις τέτοιων επιχειρήσεων.
- Έμφαση στον αφοπλισμό, με προτεραιότητα στην ολική απαγόρευση των πυρηνικών, βιολογικών και χημικών όπλων, των όπλων απεμπλουτισμένου ουρανίου, των βομβών διασποράς και των ναρκών κατά προσωπικού. Στον τομέα των συμβατικών εξοπλισμών επιδιώκουμε κατάργηση των επιδοτήσεων στην πολεμική βιομηχανία, έλεγχο και περιορισμούς στο εμπόριο οπλικών συστημάτων με υπαγωγή του στον έλεγχο του ΟΗΕ, και αυστηρό κώδικα δεοντολογίας για εξαγωγές όπλων σε χώρες που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Σύνδεση των ζητημάτων ειρήνης και αφοπλισμού με αιτήματα οικολογικής βιωσιμότητας όπως ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, υποκατάσταση του πετρελαίου με ανανεώσιμη ενέργεια, κλείσιμο των πυρηνικών αντιδραστήρων και

κατάργηση των επικίνδυνων χημικών, ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκρίζωση της φτώχειας.

- Οικοδόμηση πολύπλευρης κουλτούρας ειρήνης, με ανάλυση των βαθύτερων αιτιών της βίας σε όλες τις μορφές της και προώθηση πολιτικών που θα τα υπερβαίνουν. Περιλαμβάνεται εδώ η αντιμετώπιση όχι μόνο των διακρατικών και εμφύλιων συγκρούσεων, αλλά και της ενδοοικογενειακής βίας, όπως και του φυλετικού και κοινωνικού ρατσισμού. Αντίστοιχες προσαρμογές απαιτούνται στην εκπαίδευση, τη δημόσια ζωή, τα ΜΜΕ και την οικογένεια.
- Ανάπτυξη μη βίαιων τρόπων σκέψης και δράσης, με απεμπλοκή από το δίπολο «φίλος-εχθρός» και αναγνώριση ότι η βία, κρατική και μη, είναι αδιέξοδη και προκαλεί βία. Εργαζόμαστε για να θέσουμε ζητήματα με τρόπο που να προωθούν συνεργασίες και όχι πολώσεις, υποστηρίζουμε τον διάλογο ως την πιο ενδεδειγμένη μέθοδο επικοινωνίας, ακολουθούμε τις αρχές της πολιτικής ανυπακοής και της μη συνεργασίας όταν χρειαστεί να συγκρουστούμε με κάποιο αντίπαλο. Φροντίζουμε να θίγουμε συγκεκριμένες πράξεις και τρόπους σκέψης, και όχι πρόσωπα ή κοινωνικές ομάδες, ενώ ταυτόχρονα αναζητούμε ευφάνταστους τρόπους μη βίαιης επίλυσης συγκρούσεων. Επισημαίνουμε επίσης ότι η μη βία είναι λειτουργική και για αντίσταση των πολιτών απέναντι σε εσωτερικά πραξικοπήματα ή επιβολή άδικων νόμων. Στο πλαίσιο αυτό, στηρίζουμε τα δικαιώματα των αντιρρησιών συνείδησης όχι μόνο ως ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και ως συνεισφορά στην ειρήνη.
- Έμφαση στη «διπλωματία των πολιτών» και τα κινήματα ειρήνης, με προσπάθειες αλληλοκατανόησης και αμοιβαίου σεβασμού προς τις άλλες κουλτούρες, διαπολιτισμικό και διαθρησκευτικό διάλογο, ενίσχυση των επαφών και συνεργασιών σε επίπεδο κοινωνικών φορέων, *στήριξη* των οργανώσεων που εργάζονται σε διαφορετικές χώρες για ειρήνη, αναπτυξιακή συνεργασία και ανθρώπινα δικαιώματα, και σύμφιξη των δεσμών μεταξύ τους.
- Πολιτικές υπέρβασης του εθνικισμού στην ευρύτερη περιοχή της Βαλκανικής με άνοιγμα των συνόρων αλλά και σεβασμό τους από όλους, αναγνώριση της πολυπολιτισμικότητας, κοινά προγράμματα περιβαλλοντικής και οικονομικής βιωσιμότητας, διασυνοριακές συνεργασίες περιφερειών, διεύρυνση της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απεμπλοκή των μειονοτήτων από τις διακρατικές σχέσεις, ενθάρρυνση διαδικασιών για δυνατότητα ένταξης κάθε χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση στη βάση συγκεκριμένων οικολογικών, δημοκρατικών και κοινωνικών υποχρεώσεων, εφ' όσον το επιλέξουν οι πολίτες της.
- Ενδυνάμωση της ύφεσης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Στηρίζουμε τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού της Τουρκίας και την ενταξιακή της προοπτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης και τη δραστική μείωση των εξοπλιστικών δαπανών έστω και μονομερώς. Δίνουμε έμφαση στην απευθείας συνεργασία των δύο κοινωνιών και την προώθηση των κοινών

τους συμφερόντων, που δεν συμπίπτουν πάντα με εκείνα των κυβερνήσεων.

- Συναινετική λύση στο Κυπριακό βασισμένη στις αποφάσεις και το σχέδιο του ΟΗΕ, με διζωνική ομοσπονδία των δύο κοινοτήτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπέρβαση των στερεοτύπων και των λαθών του παρελθόντος. Εκφράζουμε την αλληλεγγύη μας στο κίνημα αντίστασης των Τουρκοκυπρίων για επανένωση του νησιού, ενισχύουμε τις προσπάθειες επαναπροσέγγισης και συνεργασίας των δύο κοινοτήτων, χαιρετίζουμε το άνοιγμα της «πράσινης γραμμής» και την κατάρρευση του μύθου ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί. Υποστηρίζουμε συνέχιση των διαπραγματεύσεων για εξεύρεση λύσης, με εγγυήσεις από ΟΗΕ, ΕΕ και ΟΑΣΕ.

στις επιδιώξεις για ένα μονοπολικό κόσμο, αρνούμαστε όμως τη λογική της συγκρότησης μιας ευρωπαϊκής υπερδύναμης σε ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ.

Αγωνιζόμαστε για αποστρατικοποίηση της Ευρώπης και αντικατάσταση του ΝΑΤΟ από μηχανισμούς πρόληψης συγκρούσεων και ειρηνικής επίλυσης των κρίσεων. Η δημιουργία του Ευρωστρατού δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή ως νέος επιπλέον στρατιωτικός μηχανισμός, αλλά μόνο ως πλαίσιο συντονισμού των εθνικών ενόπλων δυνάμεων με μόνους στόχους τη συνολική μείωση των εξοπλισμών ή τη δημιουργία άοπλων μονάδων αποτροπής κρίσεων, όπως αυτές που έδρασαν στην FYROM.

2.3 ΕΥΡΩΠΗ

Θέλουμε μια Ευρώπη ομοσπονδιακή, οικολογική, κοινωνική, χωρίς πολλαπλές ταχύτητες και χωρίς δυνατότητα βέτο από μεμονωμένες κυβερνήσεις, που θα αποφασίζει με συναινέσεις και ενισχυμένες πλειοψηφίες. Σε περίπτωση πάντως που μια Ευρώπη «πολλαπλών ταχυτήτων» αποδειχθεί αναπόφευκτη, υποστηρίζουμε κατ' αρχήν τη συμμετοχή της χώρας μας στο πληρέστερο δυνατό επίπεδο συνεργασίας. Στηρίζουμε, παράλληλα, το δικαίωμα κάθε χώρας ή περιφέρειας να διατηρεί ή να θεσπίζει κατά την κρίση της ενισχυμένα κοινωνικά δικαιώματα ή περιβαλλοντικές προδιαγραφές.

Υποστηρίζουμε την προώθηση των αναγκαίων τομών από τη Συντακτική Συνέλευση της Ευρώπης. Ο Συνταγματικός Χάρτης είναι απαραίτητο να έχει στον πυρήνα του την έννοια της βιωσιμότητας, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αλληλεγγύη προς τον Τρίτο Κόσμο και να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επιδιώκουμε περιορισμό του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των Συμβουλίων Υπουργών και των Συνόδων Κορυφής προς όφελος εκλεγμένων θεσμικών οργάνων όπως το Ευρωκοινοβούλιο. Για το υπό διαμόρφωση Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρούμε απαραίτητη την επικύρωσή του με πανευρωπαϊκό δημοψήφισμα.

Στηρίζουμε την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την προϋπόθεση ότι οι πολίτες κάθε υποψήφιας χώρας θα έχουν ενημερωθεί πλήρως και θα έχουν επιλέξει να στηρίξουν οι ίδιοι την ένταξή της. Θεωρούμε, παράδειγμα προς αποφυγή τις αντίστοιχες διαδικασίες στην χώρα μας όπου, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, δεν έγινε ούτε διάλογος ούτε δημοψήφισμα.

Συμμετέχουμε στις διαδικασίες δημιουργίας Ευρωπαϊκού Πράσινου Κόμματος, που θα ενισχύσει την επικοινωνία με τα πράσινα κινήματα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αντιμετωπίζουμε θετικά τη συγκρότηση αντίστοιχων πανευρωπαϊκών κομμάτων και από τα άλλα πολιτικά ρεύματα.

Στηρίζουμε την εφαρμογή κοινής εξωτερικής πολιτικής από την Ε.Ε. με ανάληψη ουσιαστικού και δεσμευτικού ρόλου από το Ευρωκοινοβούλιο. Προωθούμε μια αντίληψη κοινών ευρωπαϊκών συμφερόντων με αντίστοιχη επανατοποθέτηση των επιμέρους εθνικών συμφερόντων. Θέλουμε μια Ευρώπη ικανή για ευρύτατες πολυμερείς συνεργασίες που θα σταθούν εμπόδιο

3 ΚΟΙΝΩΝΙΑ -ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

3.1 ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

3.1.1 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΙΑ

Ο αγώνας για αρμονία και ισορροπία στις ανθρώπινες κοινωνίες, ξεκινά από τις σχέσεις των φύλων και βρίσκεται στον πυρήνα της οικολογικής σκέψης. Η κατάργηση των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών και η οικοδόμηση ισότιμων ανθρώπινων σχέσεων αφορά εξίσου άνδρες και γυναίκες. Η πρόσφατα κατακτημένη σχετική αυτονομία των γυναικών απειλείται από τις επιπτώσεις της εργασιακής ανασφάλειας. Γι' αυτό υποστηρίζουμε ίση πρόσβαση στην εργασία με:

- Ισότητα μισθών
- Μείωση του χρόνου εργασίας
- Κατοχύρωση του δικαιώματος των γυναικών να επιλέγουν ελεύθερα οι ίδιες τη μορφή απασχόλησής τους, χωρίς να τους επιβάλλεται αναγκαστικά μερική απασχόληση ή απασχόληση στο σπίτι.
- Ίσες ευκαιρίες για επαγγελματική κατάρτιση. Δεν δεχόμαστε την κρατούσα αντίληψη ότι η οικογένεια και οι υποχρεώσεις της πρέπει να είναι ευθύνη μόνο των γυναικών: τα ζητήματα αυτά αφορούν συνολικά την κοινωνία και αποτελούν ευθύνη και των δύο φύλων εξίσου. Η πραγματικότητα, όμως, είναι προς το παρόν αρκετά διαφορετική, γι' αυτό υποστηρίζουμε:
- Παροχές υπηρεσιών προσιτές σε όλους/ες για την φροντίδα των παιδιών, αλλά και των ηλικιωμένων, διατήρηση και ανάπτυξη των υπηρεσιών και πόρων για την υγεία και εκπαίδευση ώστε να αποφεύγεται η αναγκαστική επιστροφή των γυναικών στο σπίτι.
- Οικογενειακή πολιτική που να ευνοεί την προσωπική αυτονομία, να αποφεύγει τις πρωτοδοτήσεις για την τεκνοποιία και να εξασφαλίζει καλύτερη διανομή υπηρεσιών πρόνοιας. Στην Ελλάδα τα επιδόματα τέκνων είναι γελοία και χρειάζονται γενναία αύξηση. Ειδική μέριμνα για τις μονογονεϊκές οικογένειες. Τα θετικά μέτρα που ισχύουν για τις μητέρες στον δημόσιο τομέα να επεκταθούν και στον ιδιωτικό, όπου η κατάσταση είναι τραγική.
- Υποστήριξη του οικογενειακού προγραμματισμού, με πολιτικές που να λαμβάνουν υπόψη ότι η τεκνοποιία και η αντισύλληψη αποτελούν ευθύνη και των δύο φύλων. Είμαστε πάντως αντίθετοι σε κάθε μέτρο που θα εμπόδιζε την οποιαδήποτε γυναίκα να επιλέξει αν θα γίνει μητέρα ή όχι.

Πρωθόμνη εκπαίδευση για υπεύθυνη σεξουαλικότητα που να σέβεται το άλλο πρόσωπο. Κάνουμε αγώνα εναντίον του βιασμού, της βίας και της εκπόρευσης. Στην Ελλάδα η βία κατά των γυναικών και ιδιαίτερα μέσα στην οικογένεια είναι ακόμα πολύ διαδεδομένη και αυτό ισχύει για όλες τις κοινωνικές τάξεις. Σε ένα σημαντικό ποσοστό φόνων που γίνονται κάθε χρόνο, θύματα είναι γυναίκες και δράστες οι σύντροφοί τους, ή άλλα μέλη της οικογένειάς τους.

Ο βιασμός μέσα στο γάμο και οι βίαιες συμπεριφορές μεταξύ συζύγων ή ερωτικών συντρόφων δεν αποτελούν οικογενειακή ή ιδιωτική υπόθεση, αλλά σοβαρά

ποινικά αδικήματα που θα πρέπει να οδηγούνται στη δικαιοσύνη και να τιμωρούνται.

Οι αστυνομικοί υπάλληλοι χρειάζεται να αποκτήσουν κατάλληλη εκπαίδευση, ώστε να αντιμετωπίζουν με την αρμόζουσα σοβαρότητα τις καταγγελίες γυναικών που έχουν υποστεί βία. Χρειάζονται επίσης επαρκή εκπαίδευση για τα εθνικά και διεθνή πρότυπα προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών αλλά και για τους τρόπους ορθής εφαρμογής τους.

Το κράτος οφείλει να δημιουργήσει ή να υποστηρίξει τις κατάλληλες υπηρεσίες για την αποκατάσταση των γυναικών που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία (δημιουργία καταφυγίων, προγράμματα στήριξης κ.α.)

Έμφαση πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση γυναικών και κοριτσιών για τα δικαιώματά τους, αλλά και στην αντίστοιχη συνειδητοποίηση ολόκληρης της κοινωνίας. Η εκπαίδευση αυτή είναι ανάγκη να ενσωματωθεί σε κάθε πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης, ξεκινώντας από τις πρωτοβάθμιες σχολικές βαθμίδες.

Ειδική μέριμνα χρειάζεται για τα μεγαλύτερα θύματα: τις γυναίκες μετανάστριες, που συχνά πέφτουν θύματα άγριας σεξουαλικής εκμετάλλευσης είτε από μεμονωμένα άτομα είτε, συχνότερα, από οργανωμένα εγκληματικά κυκλώματα Ελλήνων και ξένων, συχνά με συμμετοχή και διεφθαρμένων αστυνομικών. Ακραίες περιπτώσεις αποτελούν η εκμετάλλευση ανηλίκων και η καταναγκαστική πορνεία. Η πρόσφατη νομοθεσία μικρά βήματα έχει κάνει. Απαιτούμε πλήρη νομοθετική και κοινωνική προστασία των θυμάτων αυτού του σύγχρονου δουλεμπορίου. Τιμωρία των δουλεμπόρων και όχι των θυμάτων. παροχή βοήθειας (ιατρικής, ψυχολογικής), αποκατάσταση και κοινωνική επανένταξη των θυμάτων, δημιουργία χώρων στέγασης, προστασία από τον κίνδυνο απέλασης για όσες δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα τους.

Τόσο στα θέματα ενδοοικογενειακής βίας όσο και στην αντιμετώπιση της σωματεμπορίας, ιδίως όμως στα ζητήματα αποκατάστασης των θυμάτων, οι αρμόδιοι κυβερνητικοί φορείς οφείλουν να συνεργασθούν με τις ΜΚΟ, οι οποίες λόγω της μακροχρόνιας ενασχόλησής τους με τα θέματα αυτά διαθέτουν τεράστια εμπειρία.

Η ένταξη της πολιτικής της ισότητας και της αποκατάστασης ανισοτήτων για τις γυναίκες σε όλες τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει πλέον νομοθετηθεί, αλλά η υλοποίησή της στους νόμους που ψηφίζονται, αλλά προπαντός στις μη θεσμικές δραστηριότητες βρίσκεται ακόμα πολύ μακριά. Για την αποκατάσταση των αδικιών και την εξαφάνιση των ανισοτήτων υποστηρίζουμε **πολιτική θετικών δράσεων** (με ποσοστώσεις, αναλογικότητα κ.λπ.) η οποία είναι ευθύνη της πολιτείας μέσα στους νόμους, αλλά και ευθύνη των κομμάτων, των συνδικάτων και των κινημάτων πολιτών, στο εσωτερικό τους. Παράλληλα, στηρίζουμε την αυτονομία των γυναικείων οργανώσεων και την ενίσχυση του ρόλου τους.

3.1.2 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ: ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΠΕΙΛΗ

Υποστηρίζουμε κάθε μέτρο που θα μπορούσε να εγγραφεί νόμιμη, ασφαλή και αξιοπρεπή είσοδο των αλλοδαπών στη χώρα μας, χωρίς διακρίσεις.

Οι μετανάστες/ριες και οι πρόσφυγες δεν είναι και, πολύ περισσότερο, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες. Είναι άνθρωποι που, λόγω των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών που επι-

κρατούν στη χώρα τους, αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν προκειμένου να επιβιώσουν αυτοί και οι οικογένειές τους. Το ότι συνήθως δεν έχουν επίσημα έγγραφα εισόδου δεν αποτελεί επιλογή τους.

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα δέχεται μεγάλη πίεση από την είσοδο μεγάλου αριθμού μεταναστών, ωστόσο, η αύξηση της αστυνόμευσης των συνόρων ελάχιστα συμβάλλει στη μείωση του αριθμού τους. Αντίθετα, αυξάνει τα κέρδη των λαθρεμπόρων και επιδεινώνει τις συνθήκες και τους κινδύνους του ταξιδιού. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε και την απαράδεκτη κατάσταση στην ελληνοτουρκική μεθόριο, όπου υπάρχουν νάρκες κατά προσωπικού με θύματα συνεχώς μετανάστες και παρά το γεγονός ότι η χώρα μας έχει υπογράψει σχετικές διεθνείς συνθήκες.

Μια σοβαρή μεταναστευτική πολιτική, αφενός ανοίγει νόμιμους και προσιτούς σε όλους διαύλους μετανάστευσης, και αφετέρου φροντίζει για την αυστηρή εφαρμογή ίσων εργασιακών (και ασφαλιστικών) δικαιωμάτων για Έλληνες και ξένους. Παράλληλα, επενδύει σε σοβαρές προσπάθειες βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και αναβάθμισης των δημοκρατικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων στις χώρες προέλευσης με στόχο ένα βιώσιμο κόσμο για όλους.

Υποστηρίζουμε την άμεση οργάνωση χώρων υποδοχής των μεταναστών, όπου θα τους παρέχονται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής και δεν θα είναι στρατόπεδα απομακρυσμένα από τις μεγάλες πόλεις.

Οι διαδικασίες εξέτασης του αιτήματος για άσυλο σε συνδυασμό με την άμεση χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής (ροζ κάρτα), πρέπει να επιταχυνθούν σε όλους και όλες τους/τις αιτούντες/σες άσυλο. Γενναϊόδωρη χορήγηση ασύλου και όχι «με το σταγονόμετρο» όπως ισχύει σήμερα. Θεωρούμε ότι εκτός από την αυτονόητη χορήγηση ασύλου σε πρόσφυγες πολέμου ή μεγάλων οικολογικών καταστροφών, πρέπει να δίνεται άσυλο και στις περιπτώσεις ανθρώπων που προέρχονται από χώρες όπου υφίστανται διωγμοί για λόγους θρησκείας, φυλής, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, φιλοσοφικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων και πολιτικής δράσης.

Κανένας δεν θα πρέπει να αναγκάζεται να επιστρέψει σε μία χώρα όπου ενδέχεται να απειλείται -άμεσα ή έμμεσα- η ζωή του, η σωματική του ακεραιότητα και η αξιοπρέπεια του. Στόχος είναι η ένταξη των μεταναστών/προσφύγων και των οικογενειών τους στην ελληνική κοινωνία με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η παρουσία ανθρώπων από διαφορετικές χώρες και κουλτούρες δεν πρέπει να θεωρείται πρόβλημα αλλά εμπλουτισμός της κοινωνίας που τους φιλοξενεί. Γι' αυτό στηρίζουμε δομές αλληλεγγύης, γνωριμίας, πρόσβασης στην εκπαίδευση και στα συστήματα υγείας.

Ενημέρωση για τις αρχές και τις συνήθειες των πολιτών της χώρας υποδοχής και ενθάρρυνση για τη δημοκρατική λειτουργία αυτόνομων κοινοτήτων των μεταναστών.

Παραχώρηση «διπλής υπηκοότητας» σε όσους ξένους διαμένουν στη χώρα μας για χρόνια και του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε συνδικαλιστικό, τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μετά από εύλογο χρονικό διάστημα από την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία. Σημαντική θεωρούμε επίσης τη συνεργασία των

τοπικών θεσμών, ιδίως συνοικιακών και διαμερισματικών συμβουλίων με τους εκπροσώπους των μεταναστών κάθε περιοχής, για τη δημιουργία καλύτερων όρων ένταξής τους στην τοπική κοινωνία.

3.1.3 ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

Πολιτική ανοικτής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας, με κύριους άξονες το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού και την ισότιμη ένταξη στην ελληνική κοινωνία. Απεμπλοκή των μειονοτικών ζητημάτων από τις εθνικιστικές εντάσεις και τις διμερείς σχέσεις με άλλες χώρες και ένταξή τους σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, ως θεμάτων κατοχύρωσης και προστασίας ατομικών δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό δεν έχει σημασία ποιες μειονότητες θέλουμε εμείς να αναγνωρίζουμε, αλλά ποιοι συμπολίτες μας επιθυμούν να καταγράφονται ως ιδιαίτερες εθνικές ή γλωσσικές ομάδες στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας.

Θεωρώντας τις ιδιαιτερότητες αυτές πολιτισμικό πλούτο και όχι δυναμική απειλή, αρνούμαστε κάθε διάκριση μεταξύ πολιτών με κριτήρια εθνικής καταγωγής ή ταυτότητας. Προωθούμε πολιτικές για στήριξη των λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών, μελέτη και διάσωση των παραδοσιακών πολιτισμικών στοιχείων, αποφυγή της δημιουργίας γκέτο, αλλά και για θετικές διακρίσεις σε τομείς όπου η ισότητα ευκαιριών δεν είναι δεδομένη.

3.1.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται από όψεις κοινωνικού αποκλεισμού, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα που δεν έχει πάντα κοινά στοιχεία: ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία, ομοφυλόφιλοι και ομοφυλόφιλες, αλλά και άποροι, αναλφάβητοι, μειονότητες, αποφυλακισμένοι, χρήστες ουσιών, εκδιδόμενα άτομα. Για όλους αυτούς υποστηρίζουμε τη μη περιθωριοποίησή τους, με ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά και με προώθηση μέτρων διασφάλισης αξιοπρεπών όρων ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό δίνουμε έμφαση:

- Στην παροχή υπηρεσιών, σε τοπικό και κρατικό επίπεδο, σε τομείς όπως προστασία, δημιουργική απασχόληση, φροντίδα, υγεία, παιδεία, ψυχαγωγία, δυνατότητες μετακινήσεων.
- Στην οικονομική υποστήριξη.
- Στην κοινωνική αναγνώριση και αποδοχή των δικαιωμάτων τους, της ιδιαίτερης ταυτότητάς και της ελεύθερης έκφρασής τους. Θεωρούμε ότι η κοινωνική στήριξη περνάει μέσα από προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας.

(Εκκρεμούν αναλυτικότερες θέσεις για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες)

3.2 ΠΑΙΔΕΙΑ

Η παιδεία στην χώρα μας νοσεί σοβαρά, τόσο σε επίπεδο θεσμών και εκπαιδευτικού συστήματος, όσο και σε επίπεδο πολιτισμικής ανάπτυξης που φυσικά δεν αφορά μόνο εκπαιδευτικούς και μαθητές. Βασικά συστατικά μιας σύγχρονης κοινωνίας όπως η δημιουργία κριτικών πολιτών και η ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας, η περιβαλλοντική συνείδηση και η στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαι-

ωμάτων και της πολυπολιτισμικότητας παραμένουν στο περιθώριο των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Παρά τις όποιες αλλαγές, το σχολείο σήμερα σε όλες του τις βαθμίδες υπολείπεται των αναγκών της κοινωνίας μας, με:

- Υποταγή του εκπαιδευτικού συστήματος στους νόμους της αγοράς. Σήμερα το σχολείο δεν εκπαιδεύει ενεργούς πολίτες, που να ζουν σε αρμονία με τους συνανθρώπους τους και το φυσικό περιβάλλον αλλά αποτυχημένα ή επιτυχημένα, με το κριτήριο του «εθνικού απολυτηρίου», στελέχη της παραγωγικής διαδικασίας. Ο νεοφιλελευθερισμός στην εκπαίδευση είναι παγκόσμιο φαινόμενο και, όλο και περισσότερο, προωθούνται εκπαιδευτικά συστήματα με έμφαση στον ανταγωνισμό, και στην δαρβινική «διαλογή των ικανών από τους αδύνατους».
- Υποβάθμιση της γνωστικής διαδικασίας σε ρηχή παροχή πληροφοριών. Η έμφαση δεν δίνεται στην προαγωγή της συναισθηματικής και γνωσιολογικής δεξιότητας, αλλά σε απομνημόνευση σωρείας πληροφοριών, που η τεχνολογική εξέλιξη σύντομα καθιστά άχρηστες. Η περίφημη «δια βίου εκπαίδευση», που προωθούν, είναι στην πράξη η δια βίου επαγγελματική ανεπάρκεια, υπό την δαμόκλειο σπάθη της ανεργίας.
- Έλλειψη σεβασμού, στον μαθητή, τις ψυχοκινητικές του ανάγκες, τον συναισθηματικό του κόσμο και τον ελεύθερο χρόνο του.
- Εξευτελισμό των εκπαιδευτικών και περιορισμό του ρόλου τους από πρότυπα και σύμβολα για τους μαθητές σε αναμεταδότες της διδακτέας ύλης.
- Υπερσυγκέντρωση όλων των αποφάσεων που αφορούν το σχολείο στους «άκαπνους» υπουργικούς συμβούλους, μακριά από τον κάθε εκπαιδευτικό, τον γονιό, τον μαθητή και τις καθημερινές ανάγκες τους.
- Εκπαιδευτικά συστήματα, που αδιαφορούν για την γνωστική διαδικασία, και αναφέρονται κυρίως στην πρόωρη διαλογή των εφήβων, στους άξιους, που θα εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και στους ...υπόλοιπους. Μετατροπή του Λυκείου σε απέραντο εξεταστικό κέντρο, με το κέντρο βάρος της προετοιμασίας να έχει ανατεθεί στην παραπαιδεία και να εναπόκειται στο βαλάντιο κάθε γονιού.
- Αδιαφορία για τις δεξιότητες του κάθε μαθητή και αποσπασματική επαφή με τις καλές τέχνες, τον αθλητισμό, τον πολιτισμό, τις ξένες γλώσσες. Όλες αυτές οι ανάγκες καλύπτονται με θυσία του ελεύθερου χρόνου των γονιών και των μαθητών, εάν βεβαίως υπάρχουν οι οικονομικές δυνατότητες.

Επιδιώκουμε λοιπόν μια συνολικότερη στροφή στην παιδεία, με ριζική αλλαγή προτεραιοτήτων και προσανατολισμών:

- 12ετές δημόσιο υποχρεωτικό σχολείο. Σήμερα όποιος δεν τελειώνει το Λύκειο είναι λειτουργικά αναλφάβητος. Είναι λοιπόν υποχρέωση της κοινωνίας να προσφέρει δωρεάν σε όλους τους πολίτες την δυνατότητα να ολοκληρώνουν το Λύκειο. Αυτό δεν μας εμποδίζει να είμαστε κριτικοί απέναντι στην ιδεολογία που διαπερνά το σημερινό

σχολείο, και να προωθούμε την αναζήτηση εναλλακτικών και εξωσχολικών μορφών εκπαίδευσης.

- Έμφαση στη συναισθηματική ανάπτυξη και την κριτική ικανότητα του μαθητή, ώστε να είναι σε θέση να αναζητά, να αποτιμά και να αξιοποιεί πληροφορίες αντί να περιορίζεται στην απομνημόνευσή τους.
- Εκπαιδευτική φιλοσοφία, που αποκλείει την αυταρχική διαπαιδαγώγηση, ενισχύει την αυτενέργεια του μαθητή και ενθαρρύνει τον εκπαιδευτικό να εξελίσσεται και ο ίδιος. Τομείς όπως περιβαλλοντική εκπαίδευση, αγωγή καταναλωτή, μη βία και επίλυση συγκρούσεων, ανθρώπινα δικαιώματα, πολυπολιτισμικότητα και ισότητα φύλων, ενσωματώνονται σε όλες τις πλευρές της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πέρα από γενικές κατευθύνσεις, η διδακτέα ύλη πρέπει να αφήνει δυνατότητες επιλογής στη διοίκηση του σχολείου και τον εκπαιδευτικό να δώσει έμφαση ή όχι, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των μαθητών.
- Σεβασμός στην προσωπικότητα του μαθητή και στον ελεύθερο χρόνο του. Ειδικότερα το ολοήμερο σχολείο πρέπει να περιλαμβάνει για κάθε μαθητή ολοκληρωμένη προετοιμασία προσαρμοσμένη στις ανάγκες του, καλύπτοντας κάθε μαθησιακή δυσκολία και ιδιαιτερότητα, ώστε όλος ο υπόλοιπος χρόνος του να είναι πραγματικά ελεύθερος.
- Το σχολείο πρέπει να φέρνει τον μαθητή σε επαφή με εξωσχολικές δραστηριότητες που προάγουν τα ψυχοκινητικά χαρίσματα του κάθε μαθητή, καλύπτουν τις κινητικές του ανάγκες και αποτελούν αντίβαρο στην διαδικασία της τάξης που είναι από την φύση της καθιστική. Δραστηριότητες σε προαιρετική βάση ομαδικές και κοινωνικές, όπως ο αθλητισμός ή το παιχνίδι σε ελεύθερους χώρους, περιορίζουν την κατάχρηση της εικονικής πραγματικότητας, όπως η τηλεόραση το βίντεο και το διαδίκτυο.
- Τα σχολεία μπορούν να ανοίξουν στην κοινωνία και να αποτελέσουν τον πυρήνα πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων σε κάθε περιοχή, συνδέοντας μαθητές, γονείς και γείτονες μέσα από πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Το σχολείο και η αυλή του μπορούν παράλληλα να μετατραπούν σε πρότυπο για τη ζωή στην πόλη, με επιστροφή της φύσης στις αυλές των σχολείων, συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας και φωτοβολταϊκών, συλλογή και αξιοποίηση του νερού της βροχής, ανακύκλωση υλικών και δημιουργία κομπόστ για τον σχολικό κήπο, εκπαίδευση σε βιώσιμα συστήματα μετακίνησης όπως με δίκτυα πεζοδρόμων, ποδηλατοδρόμων και πρασίνου γύρω από τα σχολεία.
- Απεμπλοκή του σχολείου από την προκρούστεια λογική της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε το Λύκειο να ανακτήσει τον εκπαιδευτικό του ρόλο. Θα αγωνιστούμε λοιπόν για ένα απολυτήριο Λυκείου, που δεν θα αποτελεί κριτήριο για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η επιλογή, όσων θέλουν να φοιτήσουν στα Α.Ε.Ι., πρέπει να γίνεται είτε στο πρώτο έτος σπουδών από κάθε πανεπιστήμιο, είτε μέσω μεταλυκειακών προπαρασκευαστικών τμημάτων.
- Απογαλακτισμός του δημόσιου σχολείου από το κράτος και τους κεντρικούς θεσμούς εξουσίας. Η

βαθμιαία αποκέντρωση της διοίκησης του δημόσιου σχολείου και η διοικητική του αυτοτέλεια αποτελούν κεντρική στρατηγική μας επιλογή. Βαρύτητα στην επιλογή της διδακτέας ύλης για κάθε αντικείμενο, πρέπει να αποκτήσουν οι επιστημονικές ενώσεις, που σήμερα αποτελούν απλά συμβουλευτικά όργανα, που το υπουργείο συχνά αγνοεί. Η διοίκηση των σχολείων να περάσει σε όργανα αποκεντρωμένα σε επίπεδο αυτοδιοίκησης, στελεχωμένα από εκλεγμένους εκπροσώπους των εκπαιδευτικών, των γονέων, των κατά τα τόπους Α.Ε.Ι., και της αυτοδιοίκησης, ώστε να είναι κοντά στον κάθε γονιό και μαθητή και να μπορεί να εισακούσει τα προβλήματα της τάξης και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας.

Σημείωση: Στην ομάδα για την παιδεία αποφασίστηκε να μην συζητηθούν προσυνεδριακά όλα τα ζητήματα. Εκκρεμούν θέσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και ενδεικτικός κατάλογος ζητημάτων για περαιτέρω διάλογο και επεξεργασία:

Παιδεία ή εκπαίδευση; Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν είναι ο μοναδικός θεσμός παιδείας. Οι μορφωμένοι άνθρωποι δεν είναι αναγκαστικά και καλλιεργημένοι, ούτε αποφεύγουν την χρήση της γνώσης σε βάρος της ανθρωπότητας. Ποιους εναλλακτικούς θεσμούς θα προωθήσουμε οι Οικολόγοι για να προωθήσουμε πρότυπα και αξίες, που δεν διδάσκονται στην τάξη; Είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού μονοσήμαντος, ή μπορεί να αποτελέσει φορέα όχι μόνον γνώσεων αλλά και πολιτισμού;

Επιστήμη ή γνώση; Η επιστημονική διαδικασία είναι ο βέλτιστος τρόπος αναζήτησης της γνώσης ή γεννήθηκε από την κοινωνία του κέρδους και την αναπαράγει; Έχουμε την δυνατότητα να διαχωρίσουμε τις δύο έννοιες, και να αναζητήσουμε τα σπέρματα μιας νέας γνωσιολογίας, που θα εξυπηρετεί νέες κοινωνικές δομές;

Προστασία γλωσσών: Χρειάζεται η γλωσσική ποικιλότητα ή στοχεύουμε σε μια παγκόσμια γλώσσα;

Ιδιωτικό ή δημόσιο; Το ιδιωτικό ταυτίζεται αναγκαστικά με το κερδοσκοπικό; Το δημόσιο συμφέρον πρέπει αναγκαστικά να ελέγχεται από το κράτος;

3.3 ΥΓΕΙΑ

Πολιτική για την υγεία σημαίνει πολύ περισσότερα από την περίθαλψη και τη διαχείρισή της. Οι σημερινοί τρόποι θεραπείας συγκαλύπτουν τα συμπτώματα της ασθένειας αλλά δεν καταπολεμούν την ίδια. Οι δαπάνες περίθαλψης διογκώνονται ταχύτερα από τα ΑΕΠ και, όσο η αρρώστια αφήνει οικονομικό όφελος, οι επιχειρήσεις θα ανθούν και η πρόληψη θα έχει δευτερεύουσα θέση. Τα όρια προστασίας της υγείας και της ζωής πρέπει να πάνε να καθορίζονται από τις προτεραιότητες της οικονομίας.

- Απόλυτη προτεραιότητα στην πρόληψη. Καρκίνος, ατυχήματα και αρτηριοσκλήρωση αντιστοιχούν σε περισσότερο από 75% των θανάτων και

μπορούν να αντιμετωπιστούν σχεδόν αποκλειστικά με πολιτικές προληπτικής προστασίας.

- Παρέμβαση στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν άμεσα την υγεία μας: τοξικές ουσίες, ρύπανση, καρκινογόνοι παράγοντες, επικίνδυνα τρόφιμα, ανθυγιεινό εργασιακό περιβάλλον αλλά και καθημερινή ανασφάλεια ή άγχος με κοινωνικές αιτίες.
- Προσπάθεια για υγιεινότερους τρόπους ζωής σε τομείς όπως διατροφή, άσκηση, καθημερινές συνήθειες αλλά και αντιμετώπιση παραγόντων άγχους ή νοσηρών προσωπικών σχέσεων και κοινωνικών δομών.
- Ολοκληρωμένες πολιτικές περιορισμού και πρόληψης ατυχημάτων, ιδίως στους εργασιακούς χώρους και την τροχαία κυκλοφορία.
- Συγκρατημένη χρήση ιατρικών παρεμβάσεων και θεραπειών, όπου αυτές είναι απόλυτα απαραίτητες. Έμφαση στην πρόληψη παρενεργειών και επιπλοκών, καθώς και στο σεβασμό της αξιοπρέπειας των ασθενών.
- Συνύπαρξη κλασσικής και εναλλακτικής ιατρικής, ανάλογα με το ιδιαίτερο πρόβλημα και τις ανάγκες κάθε ασθενούς. Ισότιμη πρόσβαση όλων στην απαραίτητη περίθαλψη, χωρίς διακρίσεις αγοραστικής δύναμης.
- Στήριξη των εναλλακτικών θεραπειών, με θέσπιση προτύπων για την εκπαίδευση των εναλλακτικών θεραπειών και θεσμική κατοχύρωσή τους με βάση την ευρωπαϊκή εμπειρία.
- Αμφισβήτηση των προκαταλήψεων και διακρίσεων που πλήττουν κατηγορίες ασθενών όπως οι φορείς του AIDS ή τα άτομα με ψυχικές παθήσεις.
- Πλαίσιο προστασίας απέναντι στη γενετική έρευνα και μηχανική, με απόλυτο αποκλεισμό της κλωνοποίησης οργανισμών και της ευρεσιτεχνίας για γονίδια ζωντανών οργανισμών. Δίνουμε έμφαση στον αποκλεισμό στρατιωτικών εφαρμογών (βιολογικά όπλα), στο απόρρητο των προσωπικών γενετικών δεδομένων και τη μη διαφυγή γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον.
- Τερματισμός των πειραμάτων σε ζώα, στην ιατρική εκπαίδευση αλλά και στην έρευνα, ως άχρηστο βασανιστήριο που παρακάμπτει αξιόπιστες εναλλακτικές ερευνητικές μεθόδους. Τα πειράματα αυτά οδηγούν στην κυκλοφορία ουσιών με πιθανή βλαπτική δράση που θα διαπιστωθεί μόνο εκ των υστέρων, μετατρέποντας έτσι σε πειραματόζωα και τους ανθρώπους. Διδάσκοντας την περιφρόνηση στον πόνο και την αδιαφορία για τα δικαιώματα και τους ηθικούς φραγμούς, τέτοιες πρακτικές αποδυναμώνουν τελικά το σεβασμό και για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Πολιτική ναρκωτικών που αντιμετωπίζει τον εθισμό ως συνολικότερο πρόβλημα υγείας, με σαφή διάκριση μεταξύ ψυχικής και σωματικής εξάρτησης. Η ψυχική εξάρτηση ευνοείται κατά κύριο λόγο από γενικότερους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, δεν αφορά μόνο ουσίες και μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με συνολικότερες αλλαγές στην κοινωνία μας. Για τη σωματική εξάρτηση, που αποτελεί πρόβλημα υγείας του χρήστη, δίνουμε προτεραιότητα στην εξουδετέ-

ρωση των οικονομικών συμφερόντων που προωθούν τη διάδοση των ναρκωτικών και στη δυνατότητα του χρήστη να διατηρήσει μια στοιχειώδη ένταξη στην κοινωνία και να αποφασίσει ο ίδιος για την απεξάρτησή του.

3.4 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τα πολιτισμικά ζητήματα αποτελούν κεντρικό στοιχείο της πολιτικής μας. Γι' αυτό τους επόμενους μήνες θα οργανωθούν ειδικές δράσεις και συζητήσεις, με στόχο την ολοκλήρωση των θέσεων για τον πολιτισμό. Αντικείμενο της συζήτησης θα είναι:

- Γλωσσικό ζήτημα και προστασία της γλωσσικής ποικιλότητας.
- Η σύγκρουση ή συνύπαρξη των πολιτισμών.
- Η γνώση, η επιστήμη, η έρευνα και η τεχνολογία.
- Η θρησκεία.
- Οι τέχνες (υψηλή, λαϊκή, μαζική κουλτούρα)
- Ο πολιτισμός της καθημερινότητας
- Τα ΜΜΕ
- Η εικονική πραγματικότητα.
- Ο ελεύθερος χρόνος και η ψυχαγωγία.
- Η οικογένεια.
- Οι κοινωνικές σχέσεις και η τάση για απομόνωση / ιδιώτευση.

3.5 ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Για μας ο Αθλητισμός αποτελεί στοιχείο καθημερινού πολιτισμού. Πιστεύουμε στην αρχή «νους υγιής σε σώμα υγιές» και θεωρούμε τον αθλητισμό όρο κοινωνικής συμμετοχής και στοιχείο κοινωνικής συλλογικότητας και υγείας. Όμως:

- Ο επαγγελματικός παραγοντισμός έχει καταλύσει την αθλητική αξιοκρατία και χρησιμοποιεί τον Αθλητισμό για δικά του κοινωνικο-οικονομικά οφέλη.
- Κυβερνητικές και κομματικές παρεμβάσεις αλλοιώνουν το αθλητικό πνεύμα.
- Οι αθλητικές διοργανώσεις γίνονται αντικείμενο οικονομικής, πολιτικής φυλετικής κλπ. εκμετάλλευσης και υποτάσσονται σε επιχειρηματικά συμφέροντα.
- Τα αναβολικά χρησιμοποιούνται για την, με κάθε μέσο, νίκη ή ρεκόρ.
- Ο ανταγωνισμός για τις νίκες και τα ρεκόρ διαμορφώνουν ανεπίτρεπτες διακρατικές, φυλετικές και οικονομικές συγκρούσεις, ενισχύοντας τον εθνικισμό και τον ρατσισμό.
- Η πίεση για νίκη πάση θυσία και ο συνδυασμός της με οικονομικά οφέλη, αλλοιώνουν το φίλαθλο

πνεύμα και φέρνουν τη βία στους αθλητικούς χώρους.

3.5.1 Για τους Ολυμπιακούς Αγώνες

- Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή έχει μετατραπεί σε παγκόσμιας εμβέλειας οικονομική επιχείρηση, αθλητικό αντίστοιχο του ΔΝΤ ή της Διεθνούς Τράπεζας.
- Η σύγχρονη αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων δεν διαθέτει την ιδανικότητα του αρχαίου ελληνικού αθλητικού πνεύματος, κάτι που εκφράζεται και στην ορολογία.
- Προκειμένου να εξασφαλιστούν έσοδα για τους επιχειρηματίες που τους εκμεταλλεύονται, δημιουργήθηκε ένας δυσβάστακτος γιγαντισμός αγωνισμάτων.
- Το στοιχείο του θεάματος «πουλάει» περισσότερο από το αγωνιστικό ενδιαφέρον, μετατρέποντας τους αγώνες σε θίασο τσίρκου για εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων.
- Αγωνιστικά, η κατασκευή πρωταθλητών με ουσίες (όχι μόνο αναβολικές) αλλοιώνει την ανθρώπινη φύση και δημιουργεί ανταγωνισμό που πόρρω απέχει από την ευγενική άμιλλα.

Ειδικά για το 2004 υπάρχουν και επιπλέον λόγοι αντίθεσης:

- Η διόγκωση του δημόσιου χρέους της χώρας και το κόστος για τους πολίτες.
- Η περαιτέρω καταστροφή του περιβάλλοντος με αθλητικές εγκαταστάσεις και υποδομές μιας χρήσης.
- Η περιστολή δικαιωμάτων «χάριν της ομαλής διεξαγωγής των αγώνων».
- Η ενίσχυση των τάσεων για μια Ελλάδα αθηνοκεντρική και μια Αθήνα υδροκέφαλη.
- Οι κατασκευασμένοι εθελοντές, που αλλοιώνουν το νόημα της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Εμείς πιστεύουμε:

- Σε αθλητικό κίνημα ερασιτεχνικό και ανιδιοτελές, σε αρμονία σωματικής και πνευματικής καλλιέργειας, σε συμμετοχή στους αγώνες με στόχο τη χαρά και την ευγενή άμιλλα.
- Σε αθλητισμό απαλλαγμένο από επαγγελματισμό, εμπορευματοποιημένο πρωταθλητισμό και αναβολικά, χωρίς ρεκόρ, πριμ και συμβόλαια με πολυεθνικές και διαφημιστικές εταιρίες αλλά και χωρίς κρατική και κομματική κηδεμονία.
- Στον εκδημοκρατισμό των αθλητικών φορέων, με δημοκρατική λειτουργία των διοικήσεων, αντιπροσώπευση όλων των τάσεων, τερματισμό της κηδεμονίας από χορηγούς ή αδιαφανείς θεσμούς όπως η ΔΟΕ, απαλλαγή των Αγώνων από τον σημερινό γιγαντισμό τους.

Ενισχύουμε έναν αθλητισμό που σκόπιμα δεν προβάλλεται, τον **φυσιολατρικό**: Αθλήματα φύσης, όπως πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση, σκι, snowboard, ποδήλατο βουνού αλλά και θαλάσσια αθλήματα όπως κολύμβηση, ιστιοπλοΐα, ιστιοσανίδα, φέρνουν τον αθλούμενο σε άμεση επαφή με τη φύση και καλλιεργούν ευαισθησία, συλλογικότητα και ατομική ευθύνη, χωρίς

να συνδέονται με φαινόμενα βίας Ένας τέτοιος αθλητισμός προσαρμόζει τη σωματική άσκηση στις επιδιώξεις του αθλούμενου και απαιτεί μεγάλο σεβασμό για τη φύση και τα φυσικά στοιχεία.

Επιδιώκουμε ριζικό αναπροσανατολισμό των Ολυμπιακών Αγώνων:

- Με αντιμετώπιση του γιγαντισμού τους: λιγότερα αθλήματα, κατανομή τους σε περισσότερες πόλεις ή χώρες, κατάτμηση σε ενότητες που δεν διεξάγονται ταυτόχρονα.
- Με εκδημοκρατισμό της σημερινής ολιγαρχικής δομής της Δ.Ο.Ε και δημιουργία διεθνούς Ταμείου για τη χρηματοδότηση της διεξαγωγής των Αγώνων.
- Με επιστροφή της άμιλλας στη θέση του ανταγωνισμού, και ανατροπή της κυριαρχίας του εμπορικού κέρδους ως κέντρου αναφοράς τους.

Ειδικότερα για το 2004:

- Στηρίζουμε πρωτοβουλίες που αμφισβητούν τους Αγώνες και την προπαγάνδα τους, αλλά και τις εκστρατείες που τους συνοδεύουν, όπως τη στρατολόγηση εθελοντών ή τη διακίνηση των εισιτηρίων.
- Επιδιώκουμε τη σύνδεση μας σε διεθνές επίπεδο με ανάλογες προσπάθειες με στόχο οι παγκόσμιοι αθλητικοί αγώνες να γίνουν πεδίο συμφιλίωσης των λαών και όχι πεδίο αθέμιτου κρατικού και φυλετικού ανταγωνισμού, ούτε αντικείμενο πολιτικής οικονομικής ή άλλης εκμετάλλευσης.
- Αντιπολιτευόμαστε συνολικά τις αντιλήψεις στις οποίες στηρίχθηκε η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων, προβάλλοντας μια άλλη αντίληψη για το μέλλον της χώρας και της κοινωνίας.
- Στηρίζουμε όλες τις προσπάθειες που επιδιώκουν να περιορίσουν, έστω και την τελευταία στιγμή, το κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος των Αγώνων.

4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1 ΒΑΣΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σημαντικές πλευρές της οικολογικής κρίσης οφείλονται στην απόλυτη προτεραιότητα που δίνεται στην οικονομία μέσα από την κυρίαρχη ιδεολογία της πολιτικής οικονομίας. Η πρότασή μας επιδιώκει να θέσει την πολιτική οικολογία στο επίκεντρο και να αποδυναμώσει την ιδεολογική κυριαρχία της πολιτικής οικονομίας. Ιδιαίτερα στην εποχή μας η πολιτική οικολογία θέλει να αποτρέψει την μετατροπή της οικονομίας της αγοράς σε κοινωνία της αγοράς. Αντί λοιπόν να προσπαθούμε να προσαρμόσουμε τα πάντα στις «οικονομικές αναγκαιότητες», όπως απαιτούν οι κυρίαρχες αντιλήψεις, προτάσσουμε το περιβάλλον και την κοινωνική συνοχή ως πλαίσιο το οποίο η οικονομία οφείλει να σέβεται. Η προσαρμογή αυτή αποτελεί για μας κεντρικό στοιχείο του αιτήματος για βιώσιμη ανάπτυξη. Έτσι, μια οικολογική αντίληψη για την οικονομία περιλαμβάνει:

- Ανάδειξη και ισχυροποίηση της κοινωνικής οικονομίας (ως μη κερδοσκοπικού «τρίτου τομέα», πέρα από τον ιδιωτικό και τον δημόσιο). Εδώ περιλαμβάνονται συνεταιρισμοί παραγωγών-καταναλωτών, τοπικά δίκτυα απευθείας ανταλλαγής προϊόντων και υπηρεσιών, αυτοδιαχειριζόμενα ασφαλιστικά ταμεία, δίκτυα στήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλες πρωτοβουλίες της Κοινωνίας των Πολιτών, ανεξάρτητες από το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα. Ειδικά στη χώρα μας απαιτείται να καλυφθεί και το σοβαρό έλλειμμα σε νομικό πλαίσιο, χρηματοδοτικά εργαλεία και σύνδεση με τις πολιτικές απασχόλησης.
- Ενσωμάτωση στην τιμή κάθε προϊόντος του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους που αντιστοιχεί σε όλο τον κύκλο ζωής του. Αντίστοιχα, μειώνεται η φορολόγηση άλλων, επιθυμητών δραστηριοτήτων όπως η εργασία. Τα έσοδα από τους «πράσινους» φόρους χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την αντιμετώπιση των αντίστοιχων επιπτώσεων. Αντίστοιχα εξαλείφονται και οι άμεσες ή καλυμμένες επιδοτήσεις ρυπογόνων δραστηριοτήτων.
- Αποκεντρωμένη λειτουργία της οικονομίας: έμφαση στην τοπική και περιφερειακή κλίμακα, προσανατολισμός των εμπορικών ανταλλαγών προς τις πλησιέστερες κυρίως περιφέρειες και χώρες, συμπληρωματικός ρόλος για το εμπόριο μεγάλων αποστάσεων, κανόνες Δίκαιου και Έντιμου Εμπορίου στις οικονομικές σχέσεις με τον Τρίτο Κόσμο. Το οικολογικό κόστος των μεταφορών είναι ασύμβατο με τον σημερινό όγκο του διεθνούς εμπορίου, ενώ η τοπική οικονομία προσφέρει μεγαλύτερες ευκαιρίες ελέγχου από την τοπική κοινωνία και ισχυρότερα κίνητρα προστασίας των τοπικών φυσικών πόρων.
- Προσαρμογή της οικονομίας στα ιδιαίτερα δεδομένα κάθε περιοχής, με σεβασμό στα οικοσυστήματα, τους φυσικούς πόρους και την πολιτιστική κληρονομιά. Η «ξεχασμένη Ελλάδα» των ορεινών και προβληματικών περιοχών, αλλά και μεγάλο μέρος των προστατευόμενων περιοχών, έχουν τεράστια σημασία ως προνομιακός χώρος για α-

νάπτυξη ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων, που θέλουμε πάντως να επεκταθούν σε όλη τη χώρα.

- Αντικατάσταση των παραδοσιακών οικονομικών δεικτών (Α.Ε.Π.) με εναλλακτικούς δείκτες ευημερίας, που να συνυπολογίζουν όλες τις διαστάσεις της βιωσιμότητας. Εξελίξεις που υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή, δεν μπορούν να καταγράφονται ως δημιουργία πλούτου, όπως συμβαίνει σήμερα.
- Αναγνώριση της σημασίας των μη εμπορευματικών αγαθών. Υπάρχουν ατομικές και συλλογικές δραστηριότητες που ενισχύουν την προσωπική μας αυτονομία και μπορούν να καλύψουν ορισμένες από τις ανάγκες μας χωρίς προσφυγή στους μηχανισμούς της οικονομίας. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν αγαθά όπως η ερασιτεχνική πολιτιστική δημιουργία, οι μετακινήσεις με τα πόδια ή η συνεργασία για τη φύλαξη παιδιών. Υπάρχουν επίσης ορισμένα μη εμπορεύσιμα αγαθά, όπου η οικονομική συμμετοχή του πολίτη πρέπει να περιορίζεται στην κάλυψη του κόστους παροχής.
- Νέα κριτήρια στη συζήτηση για τον δημόσιο τομέα και τις ιδιωτικοποιήσεις. Δεν έχουμε λόγους να μην υποστηρίξουμε τη δημόσια διαχείριση όπου αυτή σέβεται τη βιωσιμότητα και λειτουργεί με διαφάνεια και κοινωνικό έλεγχο, όμως οι περιπτώσεις αυτές είναι δυστυχώς περιορισμένες. Εξίσου, αν όχι περισσότερο απογοητευτικές είναι και οι επιδόσεις του ιδιωτικού τομέα. Όπου η Κοινωνική Οικονομία μπορεί να δώσει λύσεις, υποστηρίζουμε την επέκτασή της. Διαφορετικά επιλέγουμε κατά περίπτωση τη μορφή διαχείρισης που είναι κάθε φορά πιο συμβατή με τις αλλαγές που απαιτεί η στροφή προς τη βιωσιμότητα.

4.2 ΕΡΓΑΣΙΑ

Η υποστήριξή μας προς τον κόσμο της εργασίας είναι δεδομένη αλλά όχι άκριτη. Θεωρούμε την εργασία δικαίωμα, θέτουμε τους ανθρώπους (όπως και τη φύση) πάνω από τα κέρδη, διεκδικούμε εργασία με δικαιώματα, δημιουργικότητα και νόημα, προωθούμε θεσμούς δημοκρατίας και στους χώρους δουλειάς. Απαιτούμε δίκαιη κατανομή του κοινωνικού πλούτου, θέλουμε συνδικάτα πέρα από συντεχνιακές λογικές, αυτόνομα, ελκυστικά στους εργαζόμενους και αποτελεσματικά στη δράση τους, στηρίζουμε μορφές κοινωνικής οικονομίας που υπερβαίνουν τη μισθωτή εργασία, προωθούμε αντιλήψεις που αποβλέπουν στη συνοχή της ομάδας των εργαζομένων και τη συμμετοχή τους στο παραγόμενο τελικό προϊόν. Απορρίπτουμε όμως κατηγορηματικά την υποταγή της ζωής στην παραγωγή και την εργασία, τη δημιουργία και συντήρηση θέσεων εργασίας με κάθε τίμημα, όπως και την περιθωριοποίηση όσων μένουν εκτός παραγωγικής διαδικασίας.

Συνθήκες εργασίας, εργασιακό περιβάλλον και ασφάλεια των εργαζομένων αποτελούν για μας προτεραιότητα. Η εξάλειψη των ανθυγιεινών παραγόντων και του εργασιακού στρες απαιτεί αυξημένα δικαιώματα ελέγχου από τους ίδιους τους εργαζόμενους και συνδέεται με γενικότερες αλλαγές προς την κατεύθυνση της αειφορίας και της καθαρής παραγωγής. Στοιχείο ποιότητας στην εργασία, αποτελεί η απελευθέρωση της δημιουργικότητας αλλά και η μείωση του εργασιμικού χρό-

νου, που μπορεί να συμβάλει και στη μείωση της ανεργίας.

Ο φόβος της ανεργίας αποτελεί σήμερα το ισχυρότερο όπλο πίεσης προς τους εργαζομένους. Όμως η μισθωτή εργασία δεν αποτελεί τη μόνη μορφή κοινωνικής προσφοράς, και συχνά η αργία μπορεί να είναι εξίσου ή και περισσότερο δημιουργική. Με δεδομένη την αδυναμία των σύγχρονων οικονομιών να δημιουργήσουν αξιοπρεπή απασχόληση για όλους, αντιπασσώμαστε στον κοινωνικό στιγματισμό των ανέργων και διαχωρίζουμε το «δικαίωμα στη δουλειά» από το δικαίωμα σε ένα βασικό εισόδημα για όλους όσους μένουν (ή επιλέγουν να μείνουν) εκτός αγοράς εργασίας, συνδυασμένο με παροχή δυνατοτήτων για κοινωνική προσφορά.

Για μας οι θέσεις εργασίας δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά μέσο για την ευημερία, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη της προσωπικότητας των εργαζομένων. Αρνούμαστε έτσι να στηρίξουμε θέσεις εργασίας σε τομείς που πλήττουν την ποιότητα ζωής, το περιβάλλον, τα κοινωνικά δικαιώματα ή την υγεία των εργαζομένων. Από την άλλη πλευρά υπογραμμίζουμε ότι τα «πράσινα επαγγέλματα», που συμβάλλουν στη βιωσιμότητα, μπορούν να αποτελέσουν σχεδόν ανεξάντλητη πηγή αξιοπρεπούς και εποικοδομητικής απασχόλησης. Πολλά από αυτά συνδέονται με μορφές κοινωνικής οικονομίας και απαιτούν αντίστοιχες προσαρμογές στις πολιτικές και τα προγράμματα απασχόλησης.

Σημαντικό μέρος από τις οικονομικές ανάγκες των εργαζομένων τείνει σήμερα να καλύπτεται με δανεισμό, που μάλιστα ενθαρρύνεται συστηματικά. Είμαστε αντίθετοι στην τάση αυτή, καθώς ενισχύει πρότυπα υπερκατανάλωσης, αποδυναμώνει συνδικαλιστικές διεκδικήσεις και οδηγεί σε πολύπλευρη εξάρτηση των πολιτών από τις τράπεζες.

Στα ζητήματα απορρύθμισης και ελαστικότητας απορρίπτουμε τόσο την υποχρεωτική προσαρμογή των εργαζομένων στις ανάγκες των επιχειρήσεων όσο και την ανελαστική προσκόλληση στα παραδοσιακά πρότυπα απασχόλησης, που αγνοούν τις ιδιαίτερες ανάγκες μεγάλων κοινωνικών ομάδων όπως των γυναικών και των νέων. Στηρίζουμε όμως τις μορφές ευελιξίας που ασκούνται με απόλυτα ατομική επιλογή κάθε εργαζομένου, κατοχυρώνουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη και διασφαλίζονται ως εργασιακό δικαίωμα με συνδικαλιστικές εγγυήσεις.

Οι διακρίσεις στην εργασία αποτελούν κεντρικό ζήτημα. Γυναίκες, μετανάστες, πρόσφυγες, φορείς του AIDS, άτομα με ειδικές ανάγκες, αντιμετωπίζουν προβλήματα τόσο σε σχέση με την αναζήτηση απασχόλησης όσο και σε σχέση με τους όρους εργασίας. Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέεται εδώ με τους αγώνες για τα εργασιακά δικαιώματα.

Η Ελλάδα είναι ίσως η μόνη ευρωπαϊκή χώρα, όπου η εργατική νομοθεσία παραβιάζεται σε τόσο μεγάλη έκταση. Μεγάλο μέρος του ιδιωτικού τομέα στηρίζεται σε συστηματικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ωραρίου, ασφάλισης, συνθηκών εργασίας ή ακόμη και αποδοχών, δημιουργώντας στην πράξη δύο ταχύτητες εργαζομένων. Η αποκατάσταση των εργασιακών δικαιωμάτων δεν απαιτεί μόνο συνδικαλιστικούς αγώνες και νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά και μια γενικότερη κουλτούρα «μηδενικής ανοχής» απέναντι στην αυθαιρεσία εντός και εκτός εργασιακών χώρων.

4.3 ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Η παραδοσιακή έννοια της ανάπτυξης εστιάζει στη διαρκή διόγκωση της παραγωγής και κατανάλωσης, αδιαφορώντας για τις συνέπειες και το κόστος. Παράγονται έτσι πλήθος προϊόντα πέρα και έξω από τις ανάγκες μας, δημιουργώντας καταναλωτικά πρότυπα επικίνδυνα για το περιβάλλον και συμπαρασύροντας τον πολίτη σε άχρηστες αγορές. Αν θέλουμε να ξεφύγουμε από τα αδιέξοδα, χρειαζόμαστε μια άλλη λογική, που να δίνει προτεραιότητα στην ποιότητα της ζωής και να συνδέει την οικονομική δραστηριότητα με την κοινωνική συνοχή και τον σεβασμό στο περιβάλλον. Προωθούμε λοιπόν πρότυπα παραγωγής βασισμένα στις τοπικές και περιφερειακές ανάγκες, με παράλληλη προστασία των φυσικών πόρων.

Αναπτύσσουμε νέα πρότυπα ευημερίας που υπερβαίνουν τον κοντόφθαλμο καταναλωτισμό και επαναπροσδιορίζουν τις ανάγκες μας, επικεντρωμένα σε μεταυλικές αξίες όπως η κοινωνική υπευθυνότητα, η ποιότητα ζωής και οι ευκαιρίες για ανάπτυξη της προσωπικότητας. Παράλληλη είναι και η προσπάθεια για περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας και της χρήσης πρωτογενών φυσικών πόρων, ιδιαίτερα των μη ανανεώσιμων.

Δίνουμε έμφαση στην ποιότητα των προϊόντων, με ενισχυμένες προδιαγραφές ασφαλείας, μεγάλη διάρκεια ζωής, περιθώρια επαναχρησιμοποίησης και δυνατότητες εύκολης συντήρησης και επισκευής. Παράλληλα, επιδιώκουμε κατά το δυνατόν αποσύνδεση από τη ροή πρώτων υλών και ελαχιστοποίηση συσκευασιών και προϊόντων μιας χρήσης. Στο πλαίσιο αυτό, απαραίτητη είναι η ανάληψη της ευθύνης από τους παραγωγούς για όλο τον κύκλο ζωής των προϊόντων τους.

Παρέχουμε στήριξη στις επιχειρήσεις που προσανατολίζονται στην παραγωγή και χρήση ενέργειας από τον ήλιο, τον άνεμο ή το νερό, αρκεί οι εγκαταστάσεις να εναρμονίζονται στο φυσικό περιβάλλον και να σέβονται τις απόψεις των τοπικών κοινωνιών όπου εγκαθίστανται. Οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να είναι κτιριακά ενταγμένες στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής τους και να διευκολύνουν την πρόσβαση των εργαζομένων με τα πόδια ή με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Παραδοσιακές επιχειρήσεις, όπως ελαιοτριβεία, πυρηνελαιουργεία, συσκευαστήρια κ.λπ. θα πρέπει να αναπροσαρμόσουν την παραγωγή τους στις ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος.

Στηρίζουμε τις προσπάθειες για παραγωγή χωρίς ρύπανση, με καθαρές τεχνολογίες, επανασχεδιασμό προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής, χρήση ανακυκλωμένων υλικών, σχέδια «οικολογικής αποτελεσματικότητας», συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αποβλήτων και απορριμμάτων, κατάργηση των επικίνδυνων χημικών. Θεωρούμε προτεραιότητα τη στροφή σε καθαρές τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής χωρίς απόβλητα, και όχι την εκ των υστέρων διαχείριση των αποβλήτων. Στόχος μας είναι μία οικονομία μηδενικών αποβλήτων, που θα αντιγράφει τα φυσικά οικοσυστήματα.

Θεωρούμε απαραίτητο να παράγουν όλες οι επιχειρήσεις ανακυκλώσιμα προϊόντα. Ιδιαίτερα οι φαρμακοβιομηχανίες και οι χημικές εταιρίες, πρέπει να φροντίσουν για την επανασυγκομιδή των προϊόντων τους, όπως ληγμένα ή άχρηστα φάρμακα, χρησιμοποιημένες

μπαταρίες κ.λπ., ώστε αυτά να μην καταλήγουν στους ΧΥΤΑ. Η ανακύκλωση και επανασυγκομιδή των προϊόντων θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας ενώ παράλληλα θα συμβάλει χωρίς μεγάλο κόστος στην προστασία του περιβάλλοντος.

Διεκδικούμε οικολογική σήμανση για κάθε προϊόν, με ανάλυση του κύκλου ζωής και των επιπτώσεων από την παραγωγή μέχρι και την αχρήστευσή του, ώστε ο καταναλωτής να έχει πλήρη ενημέρωση για να επιλέγει συνειδητά. Απαιτούμε επίσης πλαίσιο δεοντολογίας για τη διαφήμιση και την προβολή επιχειρήσεων και προϊόντων, με συμμετοχή των περιβαλλοντικών και καταναλωτικών οργανώσεων στη διαμόρφωση και τον έλεγχο της εφαρμογής του. Απαραίτητη θεωρούμε εδώ και τη δυνατότητα ουσιαστικού ελέγχου των διαφημίσεων ως προς την αλήθεια του περιεχομένου τους.

Ενθαρρύνουμε επιπρόσθετα εθελοντικά πλαίσια δεοντολογίας και δεσμεύσεων κοινωνικής ευθύνης για τις επιχειρήσεις πέρα από τις νομικές τους υποχρεώσεις, με την προϋπόθεση ότι είναι ολοκληρωμένα, ουσιαστικά και επαληθεύσιμα από ανεξάρτητους κοινωνικούς φορείς, χωρίς να εμποδίζουν περαιτέρω βελτιώσεις της νομοθεσίας ή να αποτελούν απλά εργαλεία δημόσιων σχέσεων.

Προωθούμε την ανάπτυξη κριτικού πνεύματος και οικολογικής συνείδησης από τους καταναλωτές. Συνειδητές αγοραστικές επιλογές των πολιτών μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τις κατευθύνσεις της παραγωγής και της οικονομίας. Στην κατεύθυνση αυτή δίνουμε έμφαση στον αναπροσανατολισμό της εκπαίδευσης, την επαρκή ενημέρωση των πολιτών και την ενίσχυση του ρόλου των καταναλωτικών οργανώσεων. Προωθούμε παράλληλα αποτελεσματικότερο πλαίσιο προστασίας του καταναλωτή, αλλά και θεσμοθέτηση αντικινήτρων για τις μη απαραίτητες διαδικασίες μεσαζόντων που επιβαρύνουν τις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών.

4.4 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ – ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η εντατική μορφή γεωργίας έχει φθάσει τα όριά της και στη χώρα μας. Οι διαδικασίες αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π) στην Ε.Ε χρειάζεται να συνδυαστούν με συνολικότερο αναπροσανατολισμό της γεωργίας προς την εξασφάλιση αυτοδυναμίας σε όλα τα επίπεδα, από το αγροτικό νοικοκυριό και την τοπική κοινότητα μέχρι την κάθε περιφέρεια και χώρα. Στηρίζουμε ολοκληρωμένες πολιτικές ποιότητας στον αγροτικό χώρο, σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας, που παράλληλα δημιουργούν απασχόληση και εγγυώνται την ασφάλεια των τροφίμων, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και την ήπια μεταχείριση των ζώων. Εστιάζουμε στην ενίσχυση των μικρών παραγωγών και των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, την πολυλειτουργική γεωργία και τη διασύνδεση της αγροτικής οικονομίας με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, με στόχο την παροχή ευκαιριών απασχόλησης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του εισοδήματος των αγροτών. Στο πλαίσιο αυτό, αποδίδουμε σημαντικό ρόλο σε τομείς όπως τα βιολογικά συστήματα παραγωγής, η αγροτική μεταποίηση, ο οικουρισμός και ο αγροτουρισμός, η ήπια ενέργεια και η αξιοποίηση βιομάζας, η δασοπονία, η παραγωγή βιοκαυσίμων από γεωργικά υπολείμματα και επιλεκτικές καλλιέργειες, η αλιεία σε λίμνες και ποταμούς.

4.4.1 ΑΓΡΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Θεωρούμε τη γεωργία χαμηλών εισροών γέφυρα προς οικολογικότερες μορφές γεωργίας, με τον όρο ότι η στροφή αυτή συνδυάζεται με ολοκληρωμένες πολιτικές και μέτρα για τους φυσικούς πόρους: υδατικούς, εδαφικούς, ενεργειακούς, γενετικούς αλλά και ανθρώπινους.

4.4.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Θέλουμε μία αγροτική οικονομία πέρα από τις μονοκαλλιέργειες, με έμφαση στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων με λογικό κόστος, προσανατολισμένη στις ανάγκες και τη ζήτηση των καταναλωτών, με κύριο βάρος στους μικρούς παραγωγούς και τις οικογενειακές επιχειρήσεις, την αυτονομία από τις αγροχημικές εταιρείες και την ισορροπία πεδινών και (ημι)ορεινών περιοχών.

Στηρίζουμε την τοπική κλίμακα της οικονομίας με προσανατολισμό κατά προτεραιότητα στους καταναλωτές της ευρύτερης περιοχής, τοπικά σύμφωνα ποιότητας, συνεταιρισμούς παραγωγών –καταναλωτών και άλλα εναλλακτικά δίκτυα διανομής και αλληλεγγύης, σύνδεση με αγροτουριστικές δραστηριότητες αλλά και τροφοδοσία των τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων.

Δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στις συνθήκες απασχόλησης των εποχιακών εργατών γης, και κυρίως των μεταναστών, όπου η εργασία σε σκληρές συνθήκες χωρίς δικαιώματα αποτελεί σήμερα συνηθισμένο φαινόμενο.

Ευνοούμε τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων απ' τους ίδιους τους παραγωγούς, τον έλεγχο των παραγωγών στις λαϊκές αγορές, τη στήριξη των παραδοσιακών και εναλλακτικών τεχνών και επαγγελμάτων.

4.4.3 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Δίνουμε κεντρικό ρόλο στην προώθηση της Βιολογικής Γεωργίας και αντιμαχόμαστε την υποκριτική χρήση του όρου για εικονικό «πρασίνισμα» κάποιων πολιτικών.

Στηρίζουμε τη σύσταση Συμβουλίου Βιολογικής Γεωργίας, με τη συμμετοχή όλων των φορέων του χώρου και διαμόρφωση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

Ενισχύουμε τη διατήρηση σε συνθήκες αγρού της ποιικιλότητας για τη λειτουργία των οικοσυστημάτων και ως πόρου για τη βιολογική παραγωγή νέων ανθεκτικών και παραγωγικών ποικιλιών.

Αντιμετωπίζουμε θετικά, αλλά υπό όρους, τη διακίνηση και ανταλλαγή φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού και αυτόχθονων φυλών παραγωγικών ζώων. Παράλληλα, προωθούμε τη βιολογική κτηνοτροφία, ιδιαίτερα στις ημιορεινές περιοχές που είναι εφικτή και αναβαθμίζει την αξία των προϊόντων.

Υποστηρίζουμε την παραγωγή και τη διακίνηση των βιολογικών προϊόντων που αναδεικνύουν κοινωνικές και οικολογικές αξίες. Προωθούμε τη δημιουργία και επέκταση ιδιαίτερων λαϊκών αγορών για βιολογικά προϊόντα.

Ενισχύουμε την έμπρακτη αναβίωση κοινοτικών αξιών, τη διάλυση των αρνητικών στερεοτύπων για τους ανθρώπους της υπαίθρου, τη γαστρονομική προβολή των οικολογικών γεύσεων και τον πολιτισμό του φαγητού ως μικρής γιορτής χωρίς πίεση χρόνου.

4.4.4 ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ (Γ.Τ.Ο)

Η Γενετική Μηχανική έρχεται να υποτάξει τον αγροτικό τομέα στα σχέδια των μεγάλων αγροχημικών εταιριών. Ενδεχόμενη επικράτησή της θα προκαλέσει πλήρη εξάρτηση των αγροτών σε όλο τον κόσμο, μέσω της δέσμευσης φυτών και ζώων ως πνευματικής ιδιοκτησίας περιορισμένου αριθμού πολυεθνικών εταιριών που στηρίζονται ιδιαίτερα από τις Η.Π.Α.

Είμαστε αντίθετοι σε κάθε απελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον.

Απορρίπτουμε τη χρήση διαγονιδιακών ποικιλιών και των προϊόντων τους στην αγροτική παραγωγή (φυτική και ζωική) συμπεριλαμβανομένων και των ζωοτροφών.

Υποστηρίζουμε τη διατήρηση του Ευρωπαϊκού Μορατόριουμ για την έγκριση νέων Γ.Τ.Ο., μέχρι να συμπληρωθεί η νομοθεσία με τους αναγκαίους κανόνες εφαρμογής και να κατοχυρωθεί η αστική ευθύνη των εταιριών παραγωγής και διακίνησης Γ.Τ.Ο. για κάθε περίπτωση βλαβών.

Επιδιώκουμε για όλα τα προϊόντα (τροφήμα, ζωοτροφές και πολλαπλασιαστικό υλικό) που προέρχονται από Γ.Τ.Ο. την αυστηρότερη δυνατή νομοθεσία για τη σήμανση και τη δυνατότητα αναγνώρισής τους από τους καταναλωτές.

Συμμετέχουμε στο διεθνές κίνημα για μία αγροτική παραγωγή απαλλαγμένη από Γ.Τ.Ο.

4.4.5 ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αποδίδουμε στην προώθησή του οικότουρισμού ρόλο κλειδί για την κάλυψη του χάσματος ορεινών και πεδινών περιοχών, τη συμφιλίωση της γεωργίας με το περιβάλλον και τη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης στην ύπαιθρο, αλλά και την εκ νέου εξοικείωση των κατοίκων των πόλεων με το φυσικό και πολιτισμικό πλούτο της χώρας.

ΑΛΙΕΙΑ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ

Προωθούμε την εφαρμογή των αρχών της υπεύθυνης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και την τοπική ανάπτυξη περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία. Εστιάζουμε στην προστασία των ιχθυοαποθεμάτων, στις ίσες ευκαιρίες για απασχόληση στην αλιεία και στην ενίσχυση των μικρών παράκτιων ψαράδων.

Απαιτούμε ολοκληρωμένες περιβαλλοντικές μελέτες για τις θαλάσσιες λεκάνες που φιλοξενούν υδατοκαλλιέργειες, ώστε να αποφεύγονται προβλήματα ρύπανσης και επιπτώσεις στον θαλάσσιο τουρισμό.

ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ

Θεωρούμε απαραίτητο ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης με συντονισμένο έργο για την πρόληψη και διαχείριση των φυσικών καταστροφών και την αειφορική διαχείριση του δασικού πλούτου.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Στηρίζουμε τη διαφάνεια, την ανιχνευσιμότητα και τον επαρκή έλεγχο σε όλα τα στάδια της παραγωγής, για ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα που να απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

Δίνουμε προτεραιότητα στο σεβασμό των ιδιαίτερων αναγκών των ζώων, την ποιότητα των ζωοτροφών και την εξασφάλιση ζωοτροφών χωρίς Γ.Τ.Ο., τη στήριξη της εκτατικής κτηνοτροφίας με σεβασμό της φέρουσας ικανότητας των βοσκοτόπων, τη διασύνδεση γεωργίας και κτηνοτροφίας με επιτόπια παραγωγή ζωοτροφών και την αμοιβαία αξιοποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών υπολειμμάτων.

Επιδιώκουμε απαγόρευση της χρήσης ορμονών και τη θέσπιση αυστηρών κανόνων στη χορήγηση αντιβιοτικών στα ζώα. Δίνουμε έμφαση στην προστασία των οικοσυστημάτων από την υπερβόσκηση και τη διάβρωση.

ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Θεωρούμε την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων ενιαίο μέγεθος στη διατροφή. Για μας δεν υπάρχει ποιότητα χωρίς ασφάλεια. Θεωρούμε την ασφάλεια αδιαπραγμάτευτο μέγεθος, που δεν επιδέχεται διαβαθμίσεις. Με τη λογική αυτή προωθούμε συστήματα διασφάλισης ποιότητας στις μεταποιητικές επιχειρήσεις του αγρο-διατροφικού τομέα.

4.4.6 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Στη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) δίνουμε προτεραιότητα:

- Στη βοήθεια προς τους αγρότες για να προσαρμόσουν τη παραγωγή τους στις προσδοκίες των καταναλωτών
- Στη στήριξη και βελτίωση της ζωής στην ύπαιθρο
- Στην προστασία της ιδιαίτερης ταυτότητας των τοπικών γεωργικών προϊόντων
- Στην υπεράσπιση των συμφερόντων των γεωργών στις σχέσεις τους με τους με μεσάζοντες και εμπόρους .

ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Στηρίζουμε την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή κάθε γεωργικής εκμετάλλευσης, με όρους σταδιακής εφαρμογής και στήριξης των πραγματικών αγροτών.

- Με σημαντική αύξηση των διαθέσιμων πόρων.
- Με μέτρα που θα διασφαλίζουν τα μεσογειακά προϊόντα και την απασχόληση στην ύπαιθρο, καθώς και το εισοδηματικό επίπεδο που απολάμβαναν μέχρι τώρα οι παραγωγοί.
- Με ολοκληρωμένες πολιτικές για την απασχόληση σε περιφερειακό επίπεδο.
- Με μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας και διασφάλισης της ποιότητας των προϊόντων.
- Με χορήγηση των επιπλέον ενισχύσεων με βάση μετρήσιμους περιβαλλοντικούς δείκτες και κατανοητές διαδικασίες ελέγχου.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Θεωρούμε σημαντική την κατοχύρωση του ρόλου τους και ενθαρρύνουμε την ευρύτατη ώσμωση των νέων κατευθύνσεων με τον αγροτικό κόσμο.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Η μεταρρύθμιση στη γεωργία απαιτεί:

- «επανεκπαίδευση» της Δημόσιας Διοίκησης και συνεχή ανανέωση της παραγωγικής γνώσης στον γεωργικό τομέα.
- σύνδεση με πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
- επιστημονικά ερευνητικά προγράμματα με τεχνικές καλλιέργειας σε επίπεδο αγρού ώστε να γίνονται προσιτές στους αγρότες. Η αγροτική έρευνα θα πρέπει να περιλαμβάνει και τη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων.

4.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Χάρη στη ραγδαία ανάπτυξη του τις τελευταίες δεκαετίες, ο τουρισμός έχει εξελιχθεί σε έναν από τους βασικότερους κλάδους της οικονομίας. Παγκοσμίως η τουριστική «βιομηχανία» καλύπτει σήμερα το 9% των θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η Ευρώπη δέχεται 360 εκατομμύρια τουρίστες ετησίως, αριθμός που αναμένεται να διπλασιασθεί μέχρι το 2025. Για την Ελλάδα ο τουρισμός έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι αποτελεί έναν από τους τομείς- κλειδιά της οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, ο μαζικός συμβατικός τουρισμός οδηγεί σε αδιέξοδα ιδιαίτερα στη χώρα μας, η άναρχη και απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη, έχει ήδη προκαλέσει πλήθος προβλήματα:

- Οδηγώντας σε δραματική μείωση έως και εξαφάνιση άλλες δραστηριότητες, όπως γεωργία και κτηνοτροφία, για χάρη της τουριστικής μονοκαλλιέργειας..
- Προκαλώντας πιέσεις σε φυσικούς πόρους τομέων όπως η αλιεία ή η ενέργεια.
- Υποβαθμίζοντας φυσικά οικοσυστήματα, ακόμα και προστατευόμενα, για την επιδίωξη ενός βραχυπρόθεσμου οικονομικού κέρδους χωρίς αρχές και όρια.
- Αλλοιώνοντας πολιτιστικές παραδόσεις και τρόπους ζωής των πληθυσμών, ιδιαίτερα στις μικρές τοπικές κοινωνίες.

Βασικοί άξονες για μια αειφόρο τουριστική πολιτική, προσανατολισμένη στην ισορροπία ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, χρειάζεται να είναι:

- Προτεραιότητα στην προστασία της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, ως βασικού κεφαλαίου (και) για τον τουρισμό.
- Προώθηση του οικότουρισμού και των άλλων μορφών ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο περιηγητικός, ο συνεδριακός, ο αθλητικός (πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση, ποδήλατο βουνού) κτλ.
- Ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την τουριστική ανάπτυξη κάθε περιφέρειας, που να λαμβάνει υπόψη την ειδική φύση κάθε τουριστικού προορισμού (πόλη, χωριό, αγροτική ή παραθαλάσσια περιοχή, βουνό) και να διασφαλίζει τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών.
- Καθορισμός ορίων με βάση τη φέρουσα ικανότητα κάθε τουριστικού προορισμού για την κατανά-

λωση, τη ρύπανση, την πολεοδόμηση και τις χρήσεις των εγκαταστάσεων.

- Ειδικά μέτρα για «κορεσμένες» τουριστικές περιοχές που δέχονται πάνω από το 20% τον συνολικό αριθμό τουριστικών επισκέψεων ετησίως.
- Σύνδεση της τουριστικής ανάπτυξης με τους άλλους τομείς κάθε τοπικής οικονομίας, όπως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ιδιαίτερα τη βιολογική.
- Ειδικά μέτρα για την προστασία ευαίσθητων ή ευπαθών φυσικών οικοσυστημάτων
- Αναπροσανατολισμός των τουριστικών μετακινήσεων από το αεροπλάνο και το ΙΧ προς τον σιδηρόδρομο, το λεωφορείο και τη θαλάσσια επιβατική συγκοινωνία.
- Προβολή του τοπικού πολιτισμού, κουλτούρας, ιστορίας και παραδόσεων με τρόπο που να οδηγεί σε ουσιαστική βίωση και κατανόησή τους από τους επισκέπτες, συμβάλλοντας σε γόνιμη πολιτισμική_επικοινωνία_

4.6 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η ενεργειακή πολιτική οφείλει να συνδυάζει την οικολογική συμβατότητα με την εξασφάλιση ενεργειακού εφοδιασμού και την οικονομική βιωσιμότητα. Τα ζητήματα της ενέργειας έχουν τεράστιο φάσμα αλληλεπιδράσεων, από την τοπική ρύπανση και τα πρότυπα παραγωγής-κατανάλωσης μέχρι τον πόλεμο και την αλλαγή του κλίματος. Αναλογικά με το επίπεδο της οικονομίας της, η χώρα μας είναι από τις πιο σπάταλες ενεργειακά στην Ευρώπη, με την κατανάλωση ενέργειας να αυξάνει ταχύτερα από το ΑΕΠ και τη συμμετοχή των ορυκτών καυσίμων να φθάνει το 95%. Οι επίσημες προβλέψεις μιλούν για αύξηση των εκλύσεων CO₂ την περίοδο 1990-2010 τουλάχιστον κατά 48,5% (έναντι δεσμεύσεων για συγκράτηση της αύξησης στο 25%) και διείσδυση της ανανεώσιμης ενέργειας για το 2010 το πολύ 10% μαζί με τα υδροηλεκτρικά, έναντι υποχρεώσεων για το διπλάσιο. Γραφειοκρατία, έλλειμμα σχεδιασμού και έλλειψη οργάνωσης, αποτελεσματώνουν την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, τομέας στον οποίο η Ελλάδα έχει σήμερα χειρότερες επιδόσεις από ό,τι τις δεκαετίες του '80 και του '90. Η στροφή προς τη βιωσιμότητα αφορά πρώτα από όλα την πολιτική βούληση που ακόμη απουσιάζει:

- **Προτεραιότητα στην ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας.** Εδώ περιλαμβάνονται βιοκλιματικός σχεδιασμός και μόνωση κτιρίων, καλύτερος σχεδιασμός των παραγωγικών διαδικασιών, χρήση αποδοτικότερων οικιακών συσκευών και λαμπτήρων, ορθολογικότερη παραγωγή και χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας, δραστηική επέκταση της ανακύκλωσης /και μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των πολιτών, αλλά και εφαρμογές όπως συμπαραγωγή θερμότητας με τον ηλεκτρισμό ή αξιοποίηση του βιοαερίου των απορριμμάτων. Αντίστοιχος αναπροσανατολισμός χρειάζεται και στην πολιτική μεταφορών.
- **Ορθολογική τιμολόγηση της χρήσης της ενέργειας,** με ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους παραγωγής της: ενεργειακός φόρος στο πετρέλαιο και τον λιγνίτη (και, λιγότερο, στο φυσικό αέριο), κατάργηση όλων των επιδοτήσεων στα

ορυκτά καύσιμα, αντιμετώπιση της ήπιας ενέργειας ανάλογα με τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά της πλεονεκτήματα. Η ενσωμάτωση αυτή, σε περιορισμένο έστω βαθμό, δείχνει σήμερα αναπόφευκτη στο πλαίσιο της επικείμενης διακρατικής εμπορίας «δικαιωμάτων εκλύσεων» αερίων του θερμοκηπίου. Η τιμολόγηση της χρήσης της ενέργειας διαβαθμίζεται κλιμακωτά, ώστε να συνδυάζει την κοινωνική διάσταση με απτά κίνητρα εξοικονόμησης.

- **Αναθεώρηση των όρων «απελευθέρωσης»** της ενεργειακής αγοράς ενέργειας, υπό το πρίσμα της ανάγκης αποφυγής μηχανισμών που θα έχουν συμφέρον να διευρύνουν διαρκώς την ζήτηση ενέργειας και να εκμεταλλεύονται τον καταναλωτή. Θέλουμε απελευθέρωση επικεντρωμένη στις ήπιες μορφές ενέργειας και την αυτοπαραγωγή, εμπορική παραγωγή ηλεκτρισμού από φυσικό αέριο μόνο αν αντικαθιστά αντίστοιχες μονάδες λιγνίτη ή πετρελαίου, δικαίωμα επιλογής του καταναλωτή με βάση την πηγή παραγωγής της ενέργειας.
- **Κεντρική θέση στις ήπιες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας:** αιολική, ηλιακή, ήπια γεωθερμία, μικρά υδροηλεκτρικά, αξιοποίηση βιομάζας. Η δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για την ανάπτυξή τους περιλαμβάνει νομοθετικό, χρηματοδοτικό, τιμολογιακό και φορολογικό πλαίσιο, αλλά και κατάλληλη ενημέρωση και κλίμα κοινωνικής αποδοχής και συμμετοχής. Συνεκτικό πλαίσιο σχεδιασμού στόχων και μέτρων, προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιοχής, θα ενθαρρύνει δραστηριοποίηση μικρών παραγωγών, επενδυτική συμμετοχή και συναίνεση των τοπικών κοινωνιών, αυτοπαραγωγή και σε επίπεδο νοικοκυριών ή κτιρίων και παραγωγή βιομάζας από τη γεωργία, δημιουργώντας με ευθύνη της πολιτείας τις απαραίτητες υποδομές για τη μεγιστοποίηση της διείσδυσής τους. Για κάθε έργο ανανεώσιμης ενέργειας πρέπει να αξιολογείται η συνολική περιβαλλοντική του συνεισφορά και να αποφεύγονται συμπεριφορές τοπικισμού και κοινωνικής αναληθσίας προς τις περιοχές που ήδη υφίστανται βαρύτερες επιπτώσεις από την παραγωγή ενέργειας.
- **Έμφαση στη διαχείριση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας,** με κατεπείγουσα ολοκλήρωση των υποδομών φυσικού αερίου, προτεραιότητα στην απευθείας χρήση του σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά για υποκατάσταση της χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας και πετρελαίου, ουσιαστικά κίνητρα εξοικονόμησης και προώθηση ήπιων μεθόδων δροσισμού στη θέση των κλιματιστικών. Η εξοικονόμηση ενέργειας μπορεί κατά κανόνα να αποτελέσει / αποτελεί μία ρεαλιστική εναλλακτική λύση απέναντι σε σχέδια για νέους συμβατικούς σταθμούς.
- **Απόλυτος αποκλεισμός της χρήσης πυρηνικής ενέργειας,** έστω και ως αγορά ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς άλλων χωρών.
- **Μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής,** με μικρότερες μονάδες (ακόμη και σε επίπεδο κτιρίου) και εγγύτητα κατά το δυνατόν της παραγωγής με την κατανάλωση. Μια τέτοια επιλογή μειώνει τις ανάγκες μεταφοράς και διανομής ενέργειας, αξιοποιεί το τοπικό διαθέσιμο δυναμικό, αυξάνει την ασφάλεια και την ποιότητα

της παρεχόμενης ισχύος. Έχει επίσης πολλαπλάσια κοινωνική και οικονομική αποδοτικότητα, μειώνοντας τις σημερινές τεράστιες ανισότητες κλίμακας μεταξύ ηλεκτρικής παραγωγής και κατανάληψης.

- **Αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων που προκαλεί η υπάρχουσα ενεργειακή υποδομή:** λιγνιτικοί σταθμοί, διυλιστήρια, δίκτυα υπερυψηλής τάσης, δημιουργούν προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν πλέον άμεσα. Πέρα από τη στήριξη των αγώνων των τοπικών κοινωνιών, και την προτεραιότητα που δίνουμε στην ανακούφιση των περιοχών κατοικίας, επιμένουμε να συνυπολογίζεται και η ανάγκη για ανασχεδιασμό, μετατροπή ή και διακοπή λειτουργίας ορισμένων υποδομών σε κάθε σχεδιασμό για ιδιωτικοποίηση ή διατήρηση του δημόσιου ελέγχου. Επισημαίνουμε επίσης ότι τα έσοδα από τον ενεργειακό φόρο μπορούν να χρηματοδοτήσουν και τις αναγκαίες επενδύσεις για τον περιορισμό ή την αντιστάθμιση των προβλημάτων.

4.7 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μεταφορές δεν σημαίνει μόνο ευκολία μετακινήσεων και επικοινωνίας. Η λειτουργία τους συνεπάγεται και σημαντικό «εξωτερικό κόστος» από διακίνηση και κατανάλωση καυσίμων, υποδομές που απαιτούν πολύτιμο χώρο και μεγάλα κεφάλαια, επιπτώσεις που εκτείνονται από τροχαία ατυχήματα και ατμοσφαιρική ρύπανση μέχρι κλιματικές αλλαγές και πολέμους για το πετρέλαιο. Ειδικά στην Ελλάδα, όπου οι μεταφορές διογκώνονται με ανεξέλεγκτους ρυθμούς, η προτεραιότητα στη χρήση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου θεωρείται αδιαμφισβήτητη και ο σιδηρόδρομος δεν απορροφά ούτε τα εγκεκριμένα ευρωπαϊκά κονδύλια, επείγει ιδιαίτερα μια ριζική στροφή:

- Ενσωμάτωση του «εξωτερικού κόστους» στην τιμή των μεταφορών. Στηρίζουμε την επιβολή ενεργειακού φόρου στα καύσιμα, κατάργηση των άμεσων και έμμεσων επιδοτήσεών τους, μέτρα ασφαλέστερης διακίνησης του πετρελαίου, σχεδιασμό των υποδομών με κριτήριο την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οικονομικά εργαλεία που μεταφέρουν στους χρήστες το κόστος απόσβεσης των έργων υποδομής.
- Πολιτικές διαχείρισης και ανάσχεσης της ζήτησης για μεταφορές, μέσω περιορισμού του εμπορίου μεγάλων αποστάσεων, υποκατάστασης μετακινήσεων από τηλεπικοινωνιακές εφαρμογές και αστικού σχεδιασμού προσανατολισμένου σε «πόλεις μικρών αποστάσεων».
- Σχεδιασμός προσαρμοσμένος στις ανάγκες για αποκέντρωση. Οι μεταφορικές υποδομές χρειάζεται να υπηρετούν ισότιμα όλη τη χώρα, χωρίς να επικεντρώνονται μόνο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.
- Έμφαση στην εξοικονόμηση ενέργειας, με ανακατανομή μεταφορικού έργου υπέρ των σιδηροδρομικών και θαλάσσιων μεταφορών, που απαιτούν κατά πολύ λιγότερα καύσιμα. Για τις οδικές και αεροπορικές μεταφορές επιδιώκουμε συμπληρωματικό ρόλο, στα πλαίσια ενός συστήματος συνδυασμένων μεταφορών.

- Απόλυτη προτεραιότητα σε έργα για τον σιδηρόδρομο, ώστε να αποκατασταθεί ισορροπία με τα οδικά έργα των τελευταίων δεκαετιών. Θεωρούμε απαραίτητη, πέρα από τον εκσυγχρονισμό ολόκληρου του υπάρχοντος δικτύου, την προώθηση της «σιδηροδρομικής Εγνατίας», τη κατασκευή αντίστοιχου άξονα για τη Δυτική Ελλάδα και την δημιουργία υποδομών για συνδυασμένες μεταφορές, με κορμό το σιδηρόδρομο.
- Μορατόριουμ στην προώθηση νέων μεγάλων οδικών έργων. Στον σχεδιασμό των τοπικών έργων, έμφαση στην επικοινωνία μεταξύ οικισμών αλλά και στην ανάγκη περιορισμένης προσπέλασης σε ευαίσθητες περιοχές.
- Χώρο και για τις μη μηχανοκίνητες μετακινήσεις, με χαράξεις πεζοπορικών διαδρομών, συντήρηση παραδοσιακών μονοπατιών και δημιουργία προστατευμένων ποδηλατικών διαδρομών και εκτός πόλεων, σε συνδυασμό με τον σιδηρόδρομο όπου αυτό είναι εφικτό.
- Στήριξη των προσπαθειών για πρότυπα μεταφορικά μέσα με εναλλακτικά καύσιμα ή με συμπιεσμένο αέρα: απελευθέρωση της διαδικασίας για τις άδειες κυκλοφορίας τους, επιδότηση και προβολή τους.
- Πολιτικές ανάσχεσης της διόγκωσης των αερομεταφορών, με κατάργηση των καλυμμένων επιδοτήσεων (εκτός από απομονωμένα νησιά), έργα κυρίως για την ασφάλεια των πτήσεων και στήριξη των προσπαθειών για διεθνή ενεργειακό φόρο στην κηροζίνη, το μόνο αφορολόγητο καύσιμο παγκοσμίως.
- Ολοκληρωμένη πολιτική περιορισμού των τροχαίων ατυχημάτων, με κυκλοφοριακή αγωγή για όλο τον πληθυσμό, χαμηλότερα όρια ταχύτητας, βελτιωμένες προδιαγραφές ασφαλείας για το οδικό δίκτυο και αποτελεσματικότερη επιτήρηση της κυκλοφορίας, εστιασμένη στο όχημα και όχι στους επιβαίνοντες.

5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

5.1 ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

Υποστηρίζουμε την ανάδειξη μίας νέας κατηγορίας δικαιωμάτων των πολιτών, που συνδέονται με το περιβάλλον και ιδιαίτερα με δημόσια αγαθά όπως το νερό, ο αέρας και το έδαφος.

Υποστηρίζουμε την ανάδειξη και διάδοση των πολιτιστικών αξιών της ελληνικής φύσης, που πρέπει να διατηρηθεί και για τις μέλλουσες γενιές.

Αγωνιζόμαστε για τη διαμόρφωση και εφαρμογή μίας σύγχρονης και αποτελεσματικής νομοθεσίας για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Επιδιώκουμε αναγνώριση και ενίσχυση του ρόλου των περιβαλλοντικών οργανώσεων, με όρους διαφάνειας και διαφύλαξης της ανεξαρτησίας τους.

5.2 ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Μετά από 20 περίπου χρόνια εφαρμογής των όποιων πολιτικών προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος στη χώρα μας, η κατάσταση εξακολουθεί να είναι κρίσιμη. Αναμένεται μάλιστα να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο λόγω της διαφαινόμενης διαστρέβλωσης της έννοιας της αειφορίας.

Η ύπαρξη υγιών οικοσυστημάτων είναι θεμελιώδης προϋπόθεση, τόσο για τη ζωή στον πλανήτη όσο και για την ποιότητα ζωής του ανθρώπου. Λαμβάνοντας υπόψη τους επιστημονικά τεκμηριωμένους ταχείς ρυθμούς αποψίλωσης των δασών, της υποβάθμισης των υγροτόπων και της εξαφάνισης ειδών της χλωρίδας και της πανίδας, γίνεται προφανής η σημασία της δημιουργίας και σωστής λειτουργίας ενός συστήματος προστατευόμενων φυσικών περιοχών. Πρώτιστος στόχος αυτού του συστήματος είναι η διατήρηση του βιολογικού πλούτου της χώρας και η προώθηση προτύπων αρμονικής συνύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Επειδή όμως ο βιολογικός πλούτος δεν γνωρίζει σύνορα και δεν περιορίζεται στις προστατευόμενες περιοχές, προωθούμε πρότυπα αγροτικής (και όχι μόνο) οικονομίας που σέβονται τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Ο συνεχής και αδιάλειπτος κίνδυνος ρύπανσης και υπερεκμετάλλευσης του φυσικού περιβάλλοντος από βιομηχανικές ή άλλες χρήσεις είναι άλλη μια σοβαρή απειλή, στην αντιμετώπιση της οποίας θέλουμε να συμβάλουμε. Θεωρούμε έτσι αναγκαία τη διαμόρφωση σειράς ολοκληρωμένων πολιτικών για:

1. Υλοποίηση των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας της χώρας (Εθνικών Δρυμών, περιοχών δικτύου Natura 2000, Ειδικών Ζωνών Προστασίας, κ.α.).
2. Ένταξη των προστατευόμενων περιοχών σε ένα ολοκληρωμένο χωροταξικό σχεδιασμό για όλη τη χώρα, θεσμοθετημένο και δεσμευτικό στην εφαρμογή του. Διαφορετικά, οι περιοχές αυτές κινδυνεύουν να εξελιχθούν σε «νησίδες βιοποικιλότητας», σε ένα χώρο όπου θα κυριαρχούν η άναρχη δόμηση και αλληλοαντικρουόμενες χρήσεις γης.
3. Συντονισμένη διαχείριση, με άμεση ολοκλήρωση των οριοθετήσεων, επαρκή φύλαξη και χρηματο-

δοτικό καθεστώς που δεν θα οδηγήει στην παραμέληση των διαχειριστικών και επιστημονικών λειτουργιών.

- Ανάπτυξη οικονομικών και άλλων δραστηριοτήτων που θα είναι συμβατές με την προστασία του περιβάλλοντος και θα δώσουν ζωή στις κοινωνίες που ζουν σε προστατευόμενες περιοχές. Πιστεύουμε πως οι προστατευόμενες περιοχές μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν υποδείγματα αρμονικής συμβίωσης του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον. Εναρμόνιση των πολιτικών για τομείς όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία, ο τουρισμός ή οι μεταφορές, με τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.
  - Προτεραιότητα στην προστασία των τοπικών ποικιλιών σπόρων, φυτών και ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον. Πολιτικές περιορισμού των συνειδητών ή αθέλητων εισαγωγών από ξενικά είδη χλωρίδας και πανίδας, που υποβαθμίζουν την τοπική βιοποικιλότητα.
  - Πολιτικές διάσωσης των απειλούμενων ειδών, με προτεραιότητα στην προστασία των οικοτόπων τους και στη συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες των αντίστοιχων περιοχών. Μέτρα ουσιαστικής απαγόρευσης του εμπορίου άγριας πανίδας.
  - Παράλληλη προώθηση «πράσινων ζωνών» με γεωργία αποκλειστικά βιολογική, απαγόρευση κυνηγιού, ενέργεια από ήπιες πηγές, βιώσιμες μεταφορές και ενθάρρυνση οικολογικών μορφών τουρισμού. Οι ζώνες αυτές σχεδιάζονται συμπληρωματικά με προστατευόμενες περιοχές, και λειτουργούν και ως κίνητρο παραμονής των αγροτικών πληθυσμών στην ύπαιθρο.
4. Αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος όπου αυτό έχει υποβαθμιστεί, και καθαρισμός από τοξικά των ενεργών ή ανενεργών στρατιωτικών και βιομηχανικών ζωνών.
  5. Ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων, με πολιτικές σε επίπεδο υδρολογικής λεκάνης. Προτεραιότητα στην διάσωση υγροτόπων, λιμνών και υπόγειων υδάτων που απειλούνται με αποξήρανση ή εξάντληση, μέτρα προστασίας της ποιότητας του νερού, έμφαση σε πολιτικές εξοικονόμησης στις γεωργικές αρδεύσεις και την ύδρευση οικισμών με παράλληλη ευαισθητοποίηση των πολιτών, απόλυτος αποκλεισμός της εκτροπής υδατικών πόρων προς άλλες υδρολογικές λεκάνες, συνδυασμός των βιολογικών καθαρισμών με δεύτερες χρήσεις για το καθαρισμένο νερό, αναβίωση παραδοσιακών πρακτικών αξιοποίησης του βρόχινου νερού. Θεωρούμε το νερό δημόσιο αγαθό και είμαστε αντίθετοι στην ιδιωτικοποίηση υδατικών πόρων, στηρίζουμε όμως τη διαμόρφωση της τιμής του με τρόπους που παρέχουν κίνητρα εξοικονόμησης.
  6. Έμφαση στην προστασία του δασικού πλούτου της χώρας, με ολοκληρωμένες πολιτικές διαχείρισης και πυροπροστασίας, σύμφωνες με τις αρχές της βιωσιμότητας. Υποστηρίζουμε προγράμματα αξιόπιστης οικολογικής σήμανσης για δασικά προϊόντα όπως η ξυλεία. Αξιώνουμε απόλυτη και αποτελεσματική προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων από καταπατήσεις και αλλαγές

χρήσεων, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα, και απαιτούμε να δοθεί άμεση προτεραιότητα στην κατάρτιση του δασικού κτηματολογίου. Είμαστε αντίθετοι στην κατάργηση του τεκμηρίου κυριότητας του δημοσίου.

7. Ολοκληρωμένες πολιτικές για τον κατά το δυνατόν περιορισμό των επιπτώσεων από το κυνήγι, που πάντως στη σημερινή του μορφή προκαλεί αναπόφευκτα σοβαρή όχληση στο περιβάλλον. Πιστεύουμε ότι η μαζική θανάτωση ζώων είναι ανεπίτρεπτο να θεωρείται αποδεκτή ψυχαγωγία και προσβλέπουμε σε μακροπρόθεσμες πολιτισμικές αλλαγές που θα οδηγήσουν τους κυνηγούς στην αναζήτηση διαφορετικών / εναλλακτικών μορφών επαφής με τη φύση. Στο πλαίσιο αυτό, στηρίζουμε τις επαφές Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με κληρονομικούς φορείς για θέματα όπως η αντιμετώπιση της λαθροθηρίας ή η ενημέρωση των κυνηγών για ευαίσθητα οικοσυστήματα και απειλούμενα είδη.
8. Συνολικότερη προστασία των ζώων από τις διάφορες μορφές βίας εναντίον τους. Αναγνώριση ότι πρόκειται για όντα με εγγενή αξία, που αισθάνονται και χρειάζονται προστασία. Κατάργηση δραστηριοτήτων αναψυχής που εμπεριέχουν βασανισμό ζώων, όπως οι κυνομαχίες, το τσίρκο με ζώα ή οι ζωολογικοί κήποι. Προστασία των οικόσπιτων ζώων, ειδικά προγράμματα για τα αδέσποτα, αποτελεσματικά μέτρα κατά της εγκατάλειψης κατοικίδιων, προγράμματα ευαισθητοποίησης των πολιτών, αναγνώριση και ενίσχυση του ρόλου των ζωοφιλικών οργανώσεων με δημιουργία Επιτροπής Ηθικής για τα Ζώα με συμβουλευτικό ρόλο απέναντι στο κράτος.
9. Πλήρης αντίθεση σε οποιοδήποτε σχέδιο για εμπορευματοποίηση της ζωής και για κατοχύρωση δικαιωμάτων ευρεισθεχνίας επί ζωντανών οργανισμών.

5.3 ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:

5.3.1 ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι εξίσου σημαντικό με το φυσικό. Η «φύση» του ανθρωπίνου είδους είναι κατεξοχήν η κοινωνική του φύση, και η ίδια η εξέλιξή του είναι συνδεδεμένη με τη δημιουργία οικισμών. Το αστικό περιβάλλον, οι πόλεις, έχουν ιστορικά συνδεθεί με τις ίδιες τις έννοιες του πολίτη και της δημοκρατίας, καθώς και με την πολιτιστική και οικονομική ακτινοβολία μιας χώρας. Στη χώρα μας, πάντως, οι πόλεις αποτελούν κλασικό παράδειγμα σύγκρουσης μεταξύ της ανάγκης για ποιότητα ζωής και της κοντόφθαλμης διευκόλυνσης μικρών και μεγάλων συμφερόντων.

Υποστηρίζουμε ότι η αρχή της βιωσιμότητας πρέπει να εφαρμόζεται τόσο στο φυσικό όσο και στο αστικό περιβάλλον. Τα προβλήματα της πόλης δεν πρέπει να παρακάμπτονται με τη συνεχή και απρογραμμάτιστη επέκταση της περιφέρειάς της, όπως γινόταν μέχρι τώρα, σε βάρος του περιβάλλοντος φυσικού χώρου και των γύρω οικισμών, αλλά πρέπει να επιλύονται στο πλαίσιο ενός γενικότερου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

5.3.2 Αστικός σχεδιασμός

Ο αστικός σχεδιασμός οφείλει να συνυπολογίζει την ανάγκη για αποκέντρωση και να συνοδεύεται από ολοκληρωμένες πολιτικές περιφερειακής ισορροπίας. Επιδιώκουμε ένα πλαίσιο αποκατάστασης της ισορροπίας μεταξύ των δύο μεγάλων αστικών κέντρων –Αθήνα, Θεσσαλονίκη- και της υπόλοιπης χώρας.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός και η στρατηγική εφαρμογής του πρέπει να διέπεται από τις παρακάτω κατευθυντήριες αρχές:

- Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με έμφαση στην αστική ανασυγκρότηση και την αναζωγόνηση των υποβαθμισμένων περιοχών. Παρά τα κάποια βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια με την έστω αποσπασματική εφαρμογή χρησιμων νομικών εργαλείων, οι ελληνικές πόλεις είναι το αποτέλεσμα έλλειψης σχεδιασμού και βρίσκονται ακόμη στο έλεος της αγοράς, του πανίσχυρου lobby των εργολάβων- κατασκευαστών, της αντιπαροχής και της έλλειψης πολιτικής γης. Υποστηρίζουμε την καθιέρωση της αρχής της αρμονικής συνύπαρξης ποικίλων χρήσεων γης, ώστε να επιτυγχάνεται πολυλειτουργικότητα και ζωντάνια στον αστικό χώρο, καθώς και βελτίωση του κυκλοφοριακού.
- Ενθάρρυνση της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και άλλων αρχιτεκτονικών καινοτομιών, της αισθητικής αναβάθμισης των πόλεων, με παράλληλη διασφάλιση της ενότητας του υφισταμένου αστικού χαρακτήρα, της προστασίας της κτιριακής πολιτιστικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, καθώς και τη διαφύλαξη των ελεύθερων χώρων.
- Ανάπλαση και επανάχρηση εγκαταλειμμένων και υποβαθμισμένων αστικών εκτάσεων (βιομηχανικές και στρατιωτικές εγκαταστάσεις, παλιές σιδηροδρομικές γραμμές, κλπ), με αξιοποίησή τους ως εφεδρικό απόθεμα γης για κάλυψη του ελλείμματος ελεύθερων χώρων και δημόσιων υποδομών. Στην ίδια κατεύθυνση λειτουργούν και οι καταλήψεις εγκαταλειμμένων κτιρίων που ξαναπαίρνουν ζωή με νέες χρήσεις.
- Βελτίωση του μικροκλίματος με δεντροφυτεύσεις, διατήρηση ανοικτών ρεμάτων και φυσικών διαδρόμων για τα ρεύματα του αέρα, κατάλληλη διαμόρφωση κτιρίων και δημόσιων χώρων, προώθηση ήπιων μεθόδων δροσίμου αντί της χρήσης κλιματιστικών και της θερμικής ρύπανσης που δημιουργούν.
- Διαφύλαξη και επέκταση του φυσικού περιβάλλοντος που βρίσκεται μέσα στον αστικό ιστό (πράσινο, ρέματα, ορεινοί όγκοι, θαλάσσια μέτωπα), την απαλλαγή τους από κάθε είδους αυθαίρετες εγκαταστάσεις, την αναβάθμισή τους με οικολογικά κριτήρια και την οργανική τους ένταξη στη ζωή όλων των κατοίκων. Απαιτούμε προστασία και πολλαπλασιασμό του υπάρχοντος πρασίνου, διασύνδεση των ελεύθερων χώρων μεταξύ τους και με το περιεσπασμένο πράσινο, αλλά και «πόλη για όλους», με δημόσιους χώρους όπου κανείς δεν θα νιώθει αποκλεισμένος. Σήμερα, εκτός από τα παιδιά, ορισμένες από τις κοινωνικές ομάδες με τη μικρότερη κοινωνική ισχύ αλλά τη μεγαλύτερη ανάγκη για ελεύθερους τη διαφύλαξη και επέκταση του φυσικού περιβάλλοντος που βρίσκεται

χώρους, όπως τα ΑΜΕΑ, οι ηλικιωμένοι και οι μετανάστες, τους στερούνται.

- Πολιτικές περιορισμού της ρύπανσης όλων των μορφών (αέρα, υδάτων, ηχορύπανση κλπ), με κατάλληλες παρεμβάσεις.
- Προστασία από τις ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες, με κατάλληλο χωροταξικό σχεδιασμό και με υιοθέτηση πηγών χαμηλότερης έντασης, έστω κι αν αυτό επιβαρύνει το κόστος υπηρεσιών.
- Αξιοπίστο πλαίσιο αστικού σχεδιασμού και διαχείρισης, με θεσμική θωράκιση των Ρυθμιστικών Σχεδίων.

Αρνούμαστε το δίλημμα: ή νέα σημαντικά αρχιτεκτονικά έργα ή ελεύθεροι χώροι. Υποστηρίζουμε ότι είναι εφικτός ο σωστός σχεδιασμός και η εφαρμογή του, που εξασφαλίζει τη συνύπαρξη και των δύο. Στο παραπάνω πλαίσιο, να συνυπολογίζονται οι αισθητικές, μικροκλιματικές και άλλες επιπτώσεις για κάθε πολεοδομική παρέμβαση, καθώς και να είναι σεβαστός ο θεσμός των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών.

Ζητάμε να υπάρξουν επαρκείς χώροι που να διασφαλίζουν το δικαίωμα του παιδιού στο παιχνίδι. Οι λίγοι που υπάρχουν σήμερα είναι κακοσυντηρημένοι, πολλές φορές επικίνδυνοι και γι' αυτό μη προσβάσιμοι για τα παιδιά χωρίς την εποπτεία συνοδών.

5.3.3 Κυκλοφοριακό

Οι ιστορικές πόλεις δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια αιώνων χωρίς τη δυνατότητα πρόβλεψης της κυριαρχίας της αυτοκίνησης των οχημάτων. Σήμερα το κυκλοφοριακό είναι το πιο εμφανές απ' όλα τα προβλήματα των πόλεων, και ιδίως των δύο μεγαλύτερων ελληνικών.

Πρωθυμότε ηπια αντίληψη για το κυκλοφοριακό, με προτεραιότητα στη συγκράτηση της ζήτησης για μετακινήσεις μέσω ισορροπημένου αστικού σχεδιασμού πολλαπλών χρήσεων γης. Για μας το κυκλοφοριακό αφορά ανθρώπους και όχι οχήματα.

Παράλληλα με τον ισορροπημένο αστικό σχεδιασμό που θα ευνοεί τη συνύπαρξη μιας ποικιλίας χρήσεων και θα ανακούφιζε την κυκλοφοριακή συμφόρηση όπως ήδη αναφέραμε, υποστηρίζουμε:

- Ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, με προτεραιότητα στα μέσα σταθερής τροχιάς (μετρό, τραμ, προαστιακός σιδηρόδρομος), αλλά και στην παράκτια θαλάσσια συγκοινωνία, όπου οι συνθήκες το επιτρέπουν.
- Χρήση μέσων σταθερής τροχιάς. Το μετρό της Αθήνας αποτέλεσε ένα αποφασιστικό βήμα, χρειάζεται όμως να επεκταθεί για να καλύψει κεντρικές περιοχές κατοικίας. Ακόμη, χρειάζεται να κατασκευαστούν πυκνό δίκτυο τραμ (σε άμεση σύνδεση με το μετρό) καθώς και προαστιακός σιδηρόδρομος.
- Ενθάρρυνση εναλλακτικών χρήσεων του Ι.Χ., όπως συλλογική χρήση (car sharing), συνεξυπηρέτηση (car pool) ή τη χρήση στο κέντρο «ταξί χωρίς οδηγό». Ο ρόλος των ταξί ξανασχεδιάζεται ώστε να αποτελούν εναλλακτική λύση απέναντι στο ΙΧ και να συμπληρώνουν τη δημόσια συγκοινωνία αντί να την ανταγωνίζονται.
- Δεν υποστηρίζουμε την κατασκευή νέων οδικών έργων, με εξαίρεση μόνο όσων αξιοποιούν καλύ-

τερα τον υπάρχοντα οδικό χώρο ή απαλλάσσουν τον οικιστικό ιστό από διαμπερή κυκλοφορία αυτοκινήτων, εφόσον μπορούν να κατασκευαστούν χωρίς σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

- Υποστηρίζουμε συστήματα ελεγχόμενης στάθμευσης στο κέντρο των μεγάλων πόλεων.
- Επιδιώκουμε τη δημιουργία δικτύου ποδηλατοδρόμων. Και φυσικά υποστηρίζουμε την ελεύθερη μετακίνηση μέσα στην πόλη των πεζών και των ΑΜΕΑ.
- Απαιτούμε ελεύθερη κυκλοφορία των πεζών στα πεζοδρόμια και τους πεζόδρομους και απαλλαγή των χώρων αυτών από σταθμευμένα ή διερχόμενα αυτοκίνητα, εμπορεύματα, τραπεζοκαθίσματα, κλπ.
- Θέλουμε πόλη για όλους, ανοιχτή στην πολυπολιτισμικότητα και τον κοινωνικό ανταγωνισμό, με στεγαστική πολιτική για όλο τον πληθυσμό, μέτρα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, ριζοσπαστικές πολιτικές γης και χώρο για ξαναζωτάνεμα εγκαταλειμμένων κτιρίων για στέγαση αστέγων ή κοινωνικές πρωτοβουλίες. Θέλουμε συμμετοχικές διαδικασίες για κάθε παρέμβαση, καλλιέργεια της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης των πολιτών και ουσιαστικό ρόλο για τις Κινήσεις Πολιτών και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

5.4 ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΑΚΤΕΣ, ΑΛΙΕΙΑ

Η έντονη και ανεξέλεγκτη αστικοποίηση της παράκτιας ζώνης, η ρύπανση της με αστικά και βιομηχανικά απόβλητα, η υπεραλίευση και η συνεχιζόμενη ρύπανση των θαλασσών, υποβαθμίζουν τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και θέτουν σε κίνδυνο την επιβίωση των νησιωτικών κοινοτήτων. Μεγάλος αριθμός τοξικών χημικών ενώσεων που παραμένουν στο θαλάσσιο περιβάλλον, βιοσυσσωρεύονται και περνούν στην τροφική αλυσίδα, συνεχίζουν να απορρίπτονται άμεσα ή έμμεσα στη θάλασσα. Η διατήρηση υγιών θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η διατήρηση του πλούτου των ακτών είναι κρίσιμοι παράγοντες για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας μας συνολικά, και όχι μόνο των νησιωτικών και παράκτιων περιοχών.

Υποστηρίζουμε την προώθηση μιας συνεκτικής, ενιαίας πολιτικής για τη διαχείριση, προστασία και βιώσιμη διαχείριση του θαλάσσιου πλούτου και της παράκτιας ζώνης, με κύριους άξονες:

- Την αντιστροφή της μείωσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας μέχρι το 2010, μέσα από την προστασία και διατήρηση των φυσικών θαλάσσιων περιοχών που είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη βιοποικιλότητα και τον φυσικό επανεμπλουτισμό των θαλάσσιων περιοχών, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, τους ψαράδες, ΜΚΟ και ερευνητικά κέντρα.
- Την υιοθέτηση της «προσέγγισης του οικοσυστήματος», ώστε κάθε προγραμματιζόμενη παρέμβαση στη θαλάσσια και παράκτια ζώνη να προσαρμόζεται στα όρια που θέτουν οι οικολογικές αντοχές των συστημάτων
- Τον περιορισμό της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος με την κατάργηση (το αργότερο

μέχρι το 2010) της άμεσης ή έμμεσης απόρριψης σε αυτό επικίνδυνων χημικών, ανεπεξέργαστων λυμάτων και κάθε είδους αποβλήτων.

- Την ολοκλήρωση κατάλληλων μονάδων επεξεργασίας λυμάτων σε όλους τους οικισμούς, με προώθηση και φυσικών συστημάτων επεξεργασίας.
- Την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» και της «απεριόριστης ευθύνης», με σκοπό να αποκαθίσταται πλήρως η περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ζημία, να διασφαλίζεται ανεξάρτητη και ουσιαστική έρευνα για τις συνέπειες κάθε σοβαρού περιστατικού και να λειτουργεί προληπτικά και αποτρεπτικά το οικονομικό κόστος της μη λήψης μέτρων

Πρωθυμεία μια ολοκληρωμένη πολιτική για τη μείωση της ρύπανσης από σκάφη. Οι δραματικές επιπτώσεις της ρύπανσης που προκλήθηκε από τα πλοία «Ερικά» και «Πρεστίζ», κάνουν επιτακτική την ανάγκη εφαρμογής χωρίς άλλη καθυστέρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και των προβλέψεων των Πακέτων «Ερικά Ι» και «Ερικά ΙΙ», σχετικά με τη ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών. Μεταξύ άλλων απαιτείται:

- Ενδυνάμωση του μηχανισμού ουσιαστικού ελέγχου σημαντικών σημείων του σκάφους που επηρεάζουν την ασφάλειά του, ώστε να υπόκεινται σε έλεγχο το 25% τουλάχιστο των πλοίων που ελλοιμούνται ή διέρχονται από τα νερά μας.
- Δημιουργία καταλόγου σκαφών τα οποία δεν ανταποκρίνονται πλέον στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές (δεξαμενόπλοια με μονά τοιχώματα, σκάφη με σημαίες ευκαιρίες, σκάφη που απέτυχαν σε πάνω από μια επιθεωρήσεις, κα) στα οποία θα απαγορεύεται ο ελλιμενισμός και η διέλευση από τα νερά μας.
- Εποικοδομητική συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας για την αναβάθμιση της επιστημονικής και τεχνικής αρτιότητας των μηχανισμών ελέγχου της χώρας καθώς και της ποιότητας και επάρκειας των εταιριών που παραχωρούν πιστοποιητικά ασφάλειας των σκαφών, την εκπαίδευση και αναβάθμιση των λιμενικών αρχών.
- Κατάργηση των φορτοεκφορτώσεων στη διάρκεια της νύκτας ή όταν επικρατούν άσχημες καιρικές συνθήκες.
- Προώθηση ολοκληρωμένης πολιτικής και προδιαγραφών για τις μηχανές και τα καύσιμα των σκαφών, ιδιαίτερα των επιβατηγών, με στόχο τον περιορισμό της αέριας και κάθε άλλης μορφής ρύπανσης που προκαλείται από τα σκάφη, ιδιαίτερα σε λιμάνια και νησιωτικές περιοχές, προωθώντας την ανάπτυξη «καθαρών σκαφών».
- Εφαρμογή των κανονισμών για τη λειτουργία υποδομών παραλαβής αποβλήτων από τα μεγαλύτερα και μικρότερα σκάφη σε όλα τα λιμάνια και μαρίνες της χώρας καθώς και πλωτές μονάδες παραλαβής πετρελαιοειδών σε σημαντικά περάσματα εμπορικών σκαφών.
- Κατάργηση, μέχρι το 2010, κάθε είδους απόρριψης πετρελαιοειδών και προώθηση σχεδίων για την κατάλληλη διαχείριση του έρματος των σκαφών, ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος μετα-

φοράς ξένων ειδών στα θαλάσσια οικοσυστήματά μας.

- Καταπολέμηση της χρησιμοποίησης «σκλάβων της θάλασσας» ως πληρωμάτων, και ταυτόχρονα τη διασφάλιση, για όλους τους ναυτικούς, της εκπαίδευσης, των κοινωνικών δικαιωμάτων και όλων των διατάξεων που προβλέπονται από τις σχετικές συνθήκες για τα σκάφη που διαχειρίζονται ή έχουν υπό την ιδιοκτησία τους εταιρίες με έδρα σε κοινοτική χώρα ή σε υπό ένταξη χώρα καθώς και για τα σκάφη που διέρχονται από ευρωπαϊκά νερά ή προσεγγίζουν ευρωπαϊκά λιμάνια.
- Υποστήριξη από την ΕΕ σχετικής διεθνούς πρωτοβουλίας για τον έλεγχο από τον Ι.Μ.Ο. (Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας) των κρατών που αντιπροσωπεύουν και χορηγούν “σημαίες ευκαιρίας” χωρίς απαίτηση τήρησης κανόνων και προδιαγραφών ασφάλειας των θαλάσσιων μεταφορών, καθώς και των νηογνώμωνων.
- Υιοθέτηση από κοινού με τις άλλες χώρες της ΕΕ φόρου ανάλογου με τον τόνο που διαχειρίζονται οι ναυτιλιακές εταιρίες, και όχι ανάλογα με τα κέρδη που εμφανίζουν, ώστε να βελτιωθούν οι προδιαγραφές ασφάλειας, να περιορισθεί η μετακίνηση προς σημαίες ευκαιρίας και να ενισχυθούν οι ευρωπαϊκοί νηογνώμονες, συμπεριλαμβανομένου και του ελληνικού.
- Καθιέρωση συγκεκριμένων διαδρομών για τα δεξαμενόπλοια και ανάπτυξη του συστήματος διαχείρισης της κίνησης των πλοίων, ούτως ώστε να μην διέρχονται από οικολογικά και οικονομικά ευαίσθητες περιοχές. Ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα έχει η ασφαλής διέλευση των δεξαμενόπλοιοι στη διαδρομή που θα συνδέσει την Αλεξανδρούπολη (βλέπε αγωγός Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη) με λιμάνια κυρίως των Η.Π.Α., καθώς όλοι μπορούμε να φανταστούμε τις ολέθριες συνέπειες που θα είχε ένα αντίστοιχο του “Prestige” ναυάγιο στο Αιγαίο.

5.4.1 Αλιεία

Ενίσχυση της βιώσιμης αλιείας. Είναι αναγκαίο οι καϋονισμοί, οι πρακτικές και οι τεχνικές αλιείας να διασφαλίζουν το διπλό ρόλο της αλιείας: εξασφάλιση τροφίμων υψηλής αξίας και μέσωσων επιβίωσης για τις τοπικές κοινωνίες και τους ψαράδες αφενός, προστασία και διατήρηση του φυσικού πλούτου μακροπρόθεσμα αφετέρου. Η υποστήριξη της παράκτιας αλιείας θα πρέπει να συνδυάζεται με μια αποφασιστική πολιτική για την κατάργηση συρόμενων εργαλείων βυθού, χρήσης χημικών και εκρηκτικών, διχτυών με μικρό άνοιγμα ματιών.

Διασφάλιση πρόσθετων εισοδημάτων για τους παράκτιους ψαράδες (φύλαξη φυσικών θαλάσσιων περιοχών και θαλάσσιων πάρκων, περιβαλλοντικές ξεναγήσεις).

Διασφάλιση της ποιότητας της διατροφής: θέσπιση αυστηρών προδιαγραφών για τον έλεγχο των επιπέδων ρύπανσης και μόλυνσης ψαριών και οστρακοειδών, έλεγχος των περιβαλλοντικών προϋποθέσεων λειτουργίας μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, έλεγχοι στην τροφή που χρησιμοποιείται στις μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας.

5.4.2 Προστασία του κλίματος

Η προβλεπόμενη από τους επιστήμονες αλλαγή του κλίματος στον πλανήτη αναμένεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα. Επείγει η εφαρμογή των δεσμεύσεων του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Παράλληλα, όμως, υποστηρίζουμε τον επανασχεδιασμό της πολιτικής των έργων στην παράκτια ζώνη λαμβάνοντας υπόψη τις αναπόφευκτες πια επιδράσεις/συνέπειες από την πιθανή άνοδο της στάθμης της θάλασσας και την έξαρση των ακραίων καιρικών φαινομένων.

5.4.3 Βελτίωση της γνώσης και της εκπαίδευσης, συμμετοχή της κοινωνίας.

Διεύρυνση των στοιχείων στα οποία στηρίζεται η πολιτική προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Βελτίωση του δικτύου μετρήσεων και παρακολούθησης της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος αλλά και της ποιότητας των ακτών (και όχι μόνο των νερών κολύμβησης).

Διασφάλιση της συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στη διαμόρφωση των πολιτικών και τη λήψη μέτρων προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου οικοσυστήματος, αποτελεσματικός συντονισμός με σχετικούς διεθνείς οργανισμούς και εφαρμογή του υπάρχοντος νομικού πλαισίου.

Καθιέρωση πιο εντατικών εκπαιδευτικών δομών για ναυτικούς και υπαλλήλους λιμένων, ενημέρωση του κοινού και κινητοποίηση εθελοντών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο πάνω σε θέματα προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος και αντιμετώπισης σεναρίων κινδύνων από περιβαλλοντικές καταστροφές.

6 ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΛΟΥΜΕ

Σε μια οικολογική πολιτική, τα μέσα και οι στρατηγικές είναι εξίσου σημαντικά με τους προγραμματικούς στόχους. Θέλουμε λοιπόν οι παρεμβάσεις μας να συμβαδίζουν με τις αξίες μας, αλλά και να συμβάλλουν στη συνολικότερη προώθηση της βιωσιμότητας.

Θέλουμε μία πολιτική που να πηγάζει από τους πολίτες που πιστεύουν στη βιωσιμότητα, να εκφράζει την αγανάκτησή τους για τα σημερινά αδιέξοδα, να αναδεικνύει κρίσιμα θέματα και να δημιουργεί πολιτικό κόστος. Θέλουμε, όμως, να προχωρήσουμε και πέρα από την αντιπαράθεση, διατυπώνοντας εναλλακτικές λύσεις και προτάσεις, αλλάζοντας συνειδήσεις και συσχετισμούς, δημιουργώντας προϋποθέσεις και για θεματικές πλειοψηφίες.

Θέλουμε ρόλο διακριτό αλλά και συμπληρωματικό με εκείνο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των Κινήσεων Πολιτών. Λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη τις θέσεις τους, στηρίζουμε την επέκταση της εμβέλειας και την ενίσχυση της απήχησής τους στους πολίτες, οργανώνουμε όμως τη δική μας παρουσία με όρους πολιτικούς και όχι κοινωνικούς.

Θέλουμε μία πολιτική ανοιχτή στην κοινωνική αλλαγή, αλλά απολύτως κλειστή στις αντιλήψεις για ανασχεδιασμό της κοινωνίας βάσει κομματικού προγράμματος. Στηρίζουμε τις μικρές καθημερινές αλλαγές (που μπορούν ίσως να μας οδηγήσουν πιο μακριά από όσο συνήθως φανταζόμαστε), προωθούμε τις αξίες της αλληλεγγύης, της συμμετοχής, της солиσιμίας και της κοινωνικής συνοχής. Υπερασπίζοντας εναλλακτικές προσπάθειες που αμφισβητούν τα σημερινά κοινωνικά πλαίσια, αφήνουμε χώρο και για την ουτοπία, που είναι συχνά συμπληρωματική με το ρεαλισμό. Θεωρούμε όμως την κοινωνία μόνη αρμόδια να αποφασίσει, με όρους καθαρά κοινωνικής δυναμικής, αν και πόσο θέλει να αλλάξει συνολικά τον εαυτό της.

Θέλουμε, τέλος, μια πολιτική που λειτουργεί κατά προτεραιότητα στο επίπεδο των απλών πολιτών, αλλάζοντας στάσεις και αξίες προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας. Έχουμε μάθει πια ότι, χωρίς επαρκή στήριξη στην κοινωνία, οι όποιες επιτυχίες στο επίπεδο της νομοθεσίας και των δικαστηρίων θα είναι –στην καλύτερη περίπτωση– εύθραυστες.

Απευθυνόμαστε λοιπόν σε όλους τους συμπολίτες μας που αντιμετωπίζουν κριτικά τη σημερινή κατάσταση και θέλουν να την αλλάξουν. Τους καλούμε να διαμορφώσουμε μαζί μια πολιτική πρόταση, που να είναι ρεαλιστική χωρίς να κλείνει την πόρτα στην ουτοπία, να προκύπτει από το διάλογο και τη συμμετοχή μας, να επηρεάζει ουσιαστικά τις εξελίξεις και να ανοίγει δρόμους για την ευημερία όλων των ανθρώπων.